

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

**NACIONALNA STRATEGIJA
ZA ODRŽIVE
OPERATIVNE PROGRAME
PROIZVOĐAČKIH ORGANIZACIJA
U SEKTORU VOĆA I POVRĆA**

Zagreb, lipanj 2020.

SADRŽAJ

Uvod	6
1. Trajanje Nacionalne strategije	7
2. Analiza stanja u pogledu snaga, slabosti i potencijala za razvoj, odabrana strategija s obzirom na snage i slabosti te pojašnjenje odabranih prioriteta navedenih u članku 36. stavku 2. točke (a) i (b) Uredbe (EU) br. 1308/2013	7
2.1. Analiza stanja	7
2.1.1. Proizvodnja voća	8
2.1.2. Proizvodnja povrća	10
2.1.3. Ekološka poljoprivreda	12
2.1.4. Tržište voća i povrća u Republici Hrvatskoj	13
2.1.5. Stanje i razvoj proizvođačkih organizacija	20
2.1.6. Djelovanje na okoliš (utjecaji, pritisci i koristi) proizvodnje voća i povrća, uključujući glavna kretanja	21
2.2. Odabrana strategija s obzirom na snage i slabosti	24
2.2.1. Unutarnja usklađenost strategije	32
2.2.2. Komplementarnost i usklađenost sa drugim instrumentima	32
2.2.3. Sažeti prikaz ključnih područja, ciljeva i mjera	32
3. Ciljevi operativnog programa i pokazatelji uspješnosti	38
3.1. Zahtjevi za sve ili za nekoliko određenih aktivnosti	38
3.2. Specifične informacije za sve vrste aktivnosti	39
3.2.1. Stjecanje dugotrajne materijalne imovine	39
3.2.2. Druge mjere (nematerijalne)	40
4. Nadležna i odgovorna tijela	43
5. Sustav praćenja, ocjenjivanja i izvještavanja	44
5.1. Vrednovanje i ocjenjivanje operativnih programa	44
5.2. Praćenje i ocjenjivanje Nacionalne strategije	45

6. Uvjeti za primjenu nacionalne financijske pomoći i proračun za provedbu nacionalne strategije

49

Izvori podataka

U Nacionalnoj strategiji za održive operativne programe proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća korištena su izvješća sljedećih tijela državne uprave, agencija, znanstveno-obrazovnih ustanova i institucija:

- Agencija za zaštitu okoliša; *
- Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu;
- Državni zavod za statistiku;
- Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu;
- Hrvatska narodna banka;
- Ministarstvo zaštite okoliša i energetike;
- Ministarstvo poljoprivrede (Tržišni cjenovni informacijski sustav u poljoprivredi).

* Hrvatska agencija za okoliš i prirodu pravni je sljednik Agencije za zaštitu okoliša, a ista je sukladno članku 73. stavku 3. „Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o zaštiti okoliša“ (NN 118/18 od 27. prosinca 2018.) te brisanjem iz sudskog registra (17.siječnja 2019. godine) pripojena Ministarstvu zaštite okoliša i energetike.

UVOD

Nacionalna strategija za održive operativne programe proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća (u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija) izrađuje se na temelju Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007 (SL L 347, 20.12.2013.) kako je posljednji puta izmijenjena Uredbom (EU) br. 2017/2393 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2017. o izmjeni uredba (EU) br. 1305/2013 o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), Uredba (EU) br. 1306/2013 o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike, (EU) br. 1307/2013 o utvrđivanju pravila za izravna plaćanja poljoprivrednicima u programima potpore u okviru zajedničke poljoprivredne politike (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i (EU) br. 652/2014 o utvrđivanja odredaba za upravljanje rashodima koji se odnose na prehrambeni lanac, zdravlje i dobrobit životinja te na biljno zdravlje i biljni reprodukcijski materijal (SL L 350, 29.12.2017.) **(dalje u tekstu: Uredba (EU) br. 1308/2013)**, Delegirane Uredbe Komisije (EU) br. 2017/891 od 13. ožujka 2017. o dopuni Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu sektora voća i povrća te prerađevina voća i povrća i o dopuni Uredbe (EU) br. 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu novčanih kazni koje će se primjenjivati u tim sektorima i o izmjeni Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 543/2011 (SL L 138, 25.05.2017.) kako je posljednji puta izmijenjena Delegiranom uredbom Komisije (EU) 2018/1145 od 07. lipnja 2018. o izmjeni Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 2017/891 u pogledu proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća (SL L 208, od 17. 8. 2018.) **(dalje u tekstu: Uredba (EU) br. 891/2017)**, Provedbene Uredbe Komisije (EU) 2017/892 od 13. ožujka 2017. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u sektoru voća i povrća te prerađevina voća i povrća (SL L 138, 25.5.2017.) kako je posljednji puta izmijenjena Provedbenom Uredbom Komisije (EU) 2018/1146 od 07. lipnja 2019. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) 2017/892 o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u sektoru voća i povrća te prerađevina voća i povrća i Uredbe (EZ) br. 606/2009 o utvrđivanju određenih detaljnih pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008 o pogledu kategorije proizvoda od vinove loze, enoloških postupaka i primjenjivih ograničenja (SL L 350, 29.12.2017.) **(dalje u tekstu: Uredba (EU) br. 892/2017)** te se njome osigurava provedba navedenih uredbi Europske unije.

Nacionalnom strategijom utvrđuju se pravila kojima se osigurava učinkovita provedba operativnih programa priznatih organizacija proizvođača i njihovih udruženja u sektoru voća i povrća.

Nacionalnom strategijom u sektoru voća i povrća osigurava se dodjela financijskog doprinosa iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi operativnim fondovima proizvođačkih organizacija i njihovih udruženja u sektoru voća i povrća u svrhu provedbe njihovih višegodišnjih operativnih programa. Operativni program proizvođačke organizacije, kao respektabilne, tržišno konkurentne proizvođačke jedinice, predstavlja plan u kojemu su detaljno opisane mjere i aktivnosti koje ista planira poduzeti kako bi postigla zadane ciljeve. Učinkovita provedba koncizno strukturiranih i mjerljivih operativnih programa doprinosi ostvarivanju prioriteta i ciljeva Nacionalne strategije.

Nacionalna strategija primjenjuje se na odobrene operativne programe koje provode priznate proizvođačke organizacije i njihova udruženja od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2023. godine. U skladu sa člankom 33. stavkom 1. Uredbe (EU) br. 1308/2013 operativni programi proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća traju tri godine.

Također, Nacionalna strategija daje jasne smjernice proizvođačkim organizacijama, upoznaje ih s mjerama i aktivnostima koje je potrebno uključiti u operativne programe, kao i elementima za praćenje i evaluaciju tih operativnih programa.

Proizvođačka organizacija osniva se na inicijativu proizvođača sa svrhom objedinjavanja aktivnosti pojedinačnih proizvođača u zajedničke aktivnosti koje imaju za cilj planiranje proizvodnje i njeno prilagođavanje potražnji, koncentriranju ponude i stavljanju na tržište proizvoda vlastitih članova, optimiziranje troškova proizvodnje, stabiliziranje cijena proizvoda, podizanje komercijalne vrijednosti i promociju proizvoda te sprečavanje kriznih situacija i učinkovito upravljanja njima. Na taj način proizvođači jačaju svoju poziciju na tržištu, posljedično osiguravajući održivost, ekonomičnost i kontinuitet proizvodnje.

1. TRAJANJE NACIONALNE STRATEGIJE

Nacionalna strategija primjenjuje se na odobrene operativne programe koje provode priznate proizvođačke organizacije i njihova udruženja od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2023. godine.

Za potrebe provedbe Nacionalne strategije, cjelokupni teritorij Republike Hrvatske predstavlja jednu regiju. Provedba Nacionalne strategije propisuje se na temelju članka 48. stavka 8. Zakona o poljoprivredi (Narodne novine, broj 118/18).

2. ANALIZA STANJA U POGLEDU SNAGA, SLABOSTI I POTENCIJALA ZA RAZVOJ, ODABRANA STRATEGIJA S OBZIROM NA SNAGE I SLABOSTI TE POJAŠNJENJE ODABRANIH PRIORITETA NAVEDENIH U ČLANKU 36. STAVKU 2. TOČKE (a) I (b) Uredbe (EU) br. 1308/2013

2.1. ANALIZA STANJA

Biljna proizvodnja u Republici Hrvatskoj u 2018. godini odvijala se na 1.485.645 ha poljoprivrednih površina. Od ukupne površine korištene za poljoprivrednu proizvodnju u 2018. godini, 2,25% koristilo se za proizvodnju voća, a 0,58% za proizvodnju povrća. Prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva u 2018. godini iznosila je 6,8 ha.

Uzimajući u obzir prosječnu veličinu i strukturu gospodarstava prema razredima korištene poljoprivredne površine, razvidno je da 83,2% gospodarstava pripada kategoriji veličine do 9,99 ha. Unatoč trendu rasta broja gospodarstava u kategorijama od 20 do 50 ha s 5.685 poljoprivrednih gospodarstava u 2017. godini na 5.817 u 2018. godini, njihova zastupljenost u ukupnom broju je i dalje niska te iznosi 3,5%. U strukturi poljoprivrednih gospodarstava prema razredima ekonomske veličine gospodarstava razvidno je da 82,59% gospodarstava pripada razredu ekonomske veličine do 14.999 EUR.

Bruto domaći proizvod u 2018. godini iznosio je 51,496 milijardi EUR, a udio poljoprivrede, ribarstva i šumarstva u bruto domaćem proizvodu iznosio je svega 3%. S obzirom na prosječnu veličinu poljoprivrednog gospodarstva ona se mogu opisati kao relativno mala gospodarstva, što ima izravan utjecaj na manju konkurentnost na tržištu, a time i slabiju ekonomsku održivost poljoprivrednog gospodarstva.

Razvoj poljoprivredne djelatnosti dodatno otežavaju dobna i obrazovna struktura, jer 38,7% nositelja poljoprivrednih gospodarstava pripada dobnoj skupini iznad 65 godina, 36,5% dobnoj skupini od 50 do 64 godine, 13,8% nositelja poljoprivrednih gospodarstava je u dobnoj skupini od 40 do 50 godina, a svega 11% pripada dobnoj skupini ispod 40 godina. Struktura obrazovanja nositelja poljoprivrednih gospodarstava također je vrlo nepovoljna s obzirom da 89% nositelja poljoprivrednih gospodarstava posjeduje samo praktično iskustvo u poljoprivrednoj proizvodnji. Razina obrazovanja u ruralnim područjima u prosjeku je znatno niža u usporedbi s urbanim područjima. Iako postoji dobro razvijena obrazovna infrastruktura, osjeća se nedostatak programa neformalnog obrazovanja i stručnog usavršavanja.

Svi navedeni elementi kao što su mala poljoprivredna gospodarstva, mali broj površina koje se navodnjavaju i imaju sustave zaštite od mraza i tuče, starija životna dob i niži stupanj obrazovanja nositelja poljoprivrednih gospodarstava kao i primjena zastarjelih tehnologija i sortimenta te slabo korištenje informacijskih tehnologija u proizvodnji imaju za rezultat niže prinose i slabiju produktivnost poljoprivrednih gospodarstava i prepreka su daljnjem razvoju što ima za posljedicu upitnu opstojnost i konkurentnost.

2.1.1. Proizvodnja voća

S obzirom na klimatske, pedološke i hidrološke potencijale, u Republici Hrvatskoj moguća je proizvodnja raznolikog voća. Unatoč navedenim prednostima, proizvodnja voća nije značajnije zastupljena u ukupnoj vrijednosti *outputa* biljne proizvodnje što se odražava u nedostatnoj proizvodnji u odnosu na potrebe stanovništva, turizma, prehrambene industrije, izvoza i mogućnostima zapošljavanja u uslužnim djelatnostima koje se nadovezuju na ovaj sektor.

Ukupna proizvodnja voćnih vrsta u Republici Hrvatskoj u 2018. godini odvijala se na 33.444 ha te je iznosila 221.584 t, od čega na nasade u intenzivnoj proizvodnji otpada 213.910 t, dok na nasade u ekstenzivnoj proizvodnji (pretežno za vlastite potrebe) otpada 7.674 t.

Tablica 1: Površine (ha) i proizvodnja (t) voća od 2013. do 2018. godine

godina	intenzivan nasad		ukupna proizvodnja (t)
	površina (ha)	proizvodnja (t)	
2013.	29.337	278.898	306.844
2014.	32.661	236.391	251.451
2015.	30.893	198.158	213.925
2016.	32.301	156.124	160.311
2017.	31.498	135.962	138.662
2018.	33.444	213.910	221.584

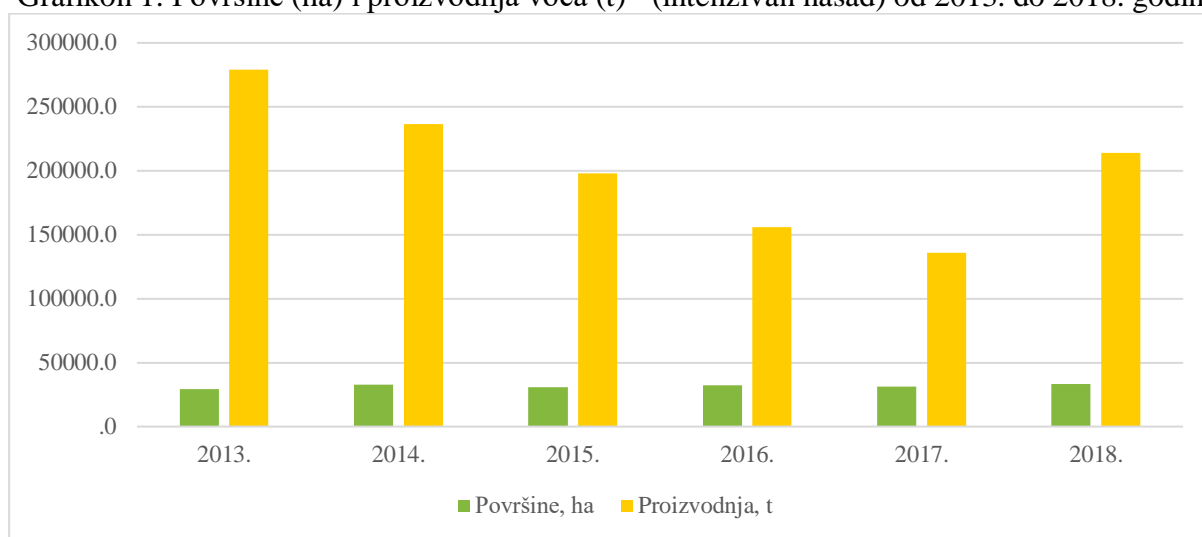
U promatranom razdoblju od 2013. do 2018. godine (tablica 1., grafikon 1.) zamjetan je rast površina koje se koriste za uzgoj voćnih vrsta, dok proizvodnja količinski značajno oscilira na godišnjoj razini, a uvjetovana je ponajviše promjenjivošću klimatskih značajki. Udio ekstenzivne proizvodnje je relativno nizak u ukupnoj voćarskoj proizvodnji.

U ukupnim proizvedenim količinama voća u 2018. godini najveći udio čine:

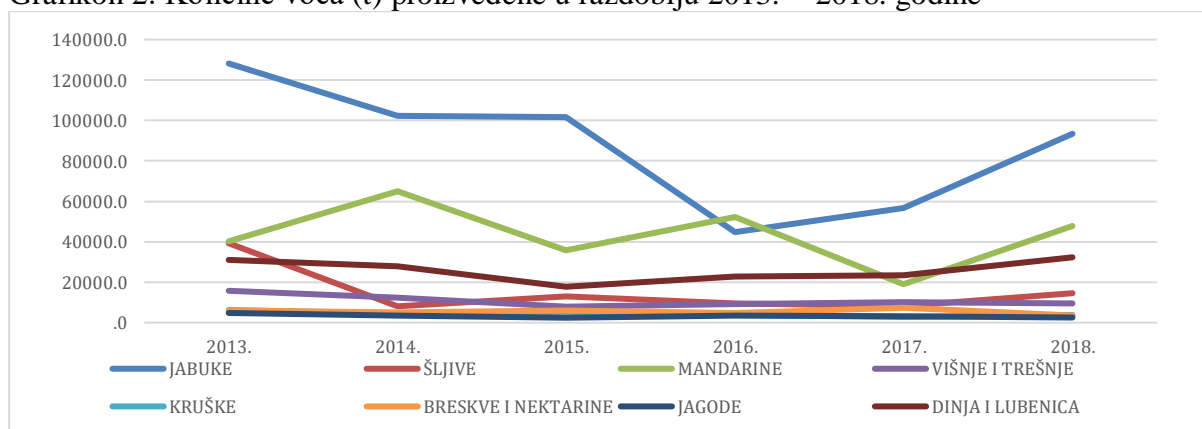
- jabuka 42,2 %
- mandarina 21,5 %
- dinja i lubenica 14,6 %
- šljiva 6,5%
- višnja 3,7 %
- kruška 1,7 %
- breskva i nektarina 1,6 %
- jagoda 1,2 %
- smokva 0,55%

Grafikon 1: Površine (ha) i proizvodnja voća (t) - (intenzivan nasad) od 2013. do 2018. godine

Od ukupnih površina na kojima se proizvodilo voće, orah se proizvodio na 20%, na 14,14% jabuka, na 12,8% šljiva, na 8,8% trešnja i višnja, na 5,7% mandarine, na 3,5% dinje i lubenice, na 2,6% breskva i nektarina, na 2,4% kruška, a na 0,76% jagoda. Površine pod orahom dugi niz godina predstavljaju značajni udio u ukupnim površinama za proizvodnju voća za razliku od proizvedenih količina.

Grafikon 2: Količine voća (t) proizvedene u razdoblju 2013. - 2018. godine

Jedna od značajnijih voćnih vrsta je jabuka (grafikon 2). Proizvodnja jabuka je najvećim dijelom koncentrirana u kontinentalnoj Hrvatskoj (preko 95% ukupne proizvodnje) i u 2018. godini zauzima 14,14% ukupnih površina pod voćem te 42,2% ukupno proizvedene količine voća.

U 2018. godini na površini od 4.728 ha u intenzivnoj proizvodnji proizvedeno je 90.254 t jabuka, dok je ukupna proizvodnja iznosila 93.467 t. Prinos jabuke u 2018. godini povećao se s prosječnih 14,9 t/ha na 19,1 t/ha, odnosno 28,2%.

Prema veličini površine pod nasadima, 1.612 ha otpada na sortu Idared, 701 ha na Golden Delicious i Golden Spur, 431 ha na Jonagold, 309 ha na Galu, 245 ha na Granny Smith, 122 ha na Braeburn, 119 ha na Fuji, a ostatak otpada na Cripps Pink, Elstar, Golden Delicious i dr.

Uz jabuku veliki značaj ima i mandarina koja se proizvodi isključivo na području Jadranske Hrvatske, u dubrovačkom obalnom području, na otocima Hvaru, Korčuli, Lastovu i Visu te području Opuzena i dolini rijeke Neretve. Na mandarine otpada 96,7 % od ukupnih površina pod agrumima. U 2018. godini na površini od 1.910 ha u intenzivnoj proizvodnji proizvedeno je 47.440 t mandarina dok je ukupna proizvodnja iznosila 47.676 t. Prinos mandarina u 2018. godini povećan je s prosječnih 19,9 t/ha na 24,8 t/ha, odnosno 24,4%.

Prema veličini površine pod nasadima za proizvodnju mandarina na 426 ha proizvodila se sorta Kovano Wase, na 377 ha Zorica Rana, na 377 ha Chahara i na 168 ha Unshiu Owari.

2.1.2. Proizvodnja povrća

Proizvodnja povrća je poput proizvodnje voća, zahvaljujući klimatskim, pedološkim i hidrološkim potencijalima, moguća tijekom cijele godine. Unatoč ovoj činjenici zastupljenost povrća u ukupnoj vrijednosti *outputa* biljne proizvodnje nedovoljna u odnosu na potrebe stanovništva, turizma, prehrambene industrije, izvoza i mogućnosti zapošljavanja. Ukupna proizvodnja povrća u Republici Hrvatskoj u 2018. godini odvijala se na površini od 8.584 ha i iznosila je 185.411 t od čega je proizvodnja za tržište (intenzivna proizvodnja) iznosila 152.899 t, a proizvodnja u povrtnjacima (pretežno za vlastite potrebe) 32.512 t (tablica 2).

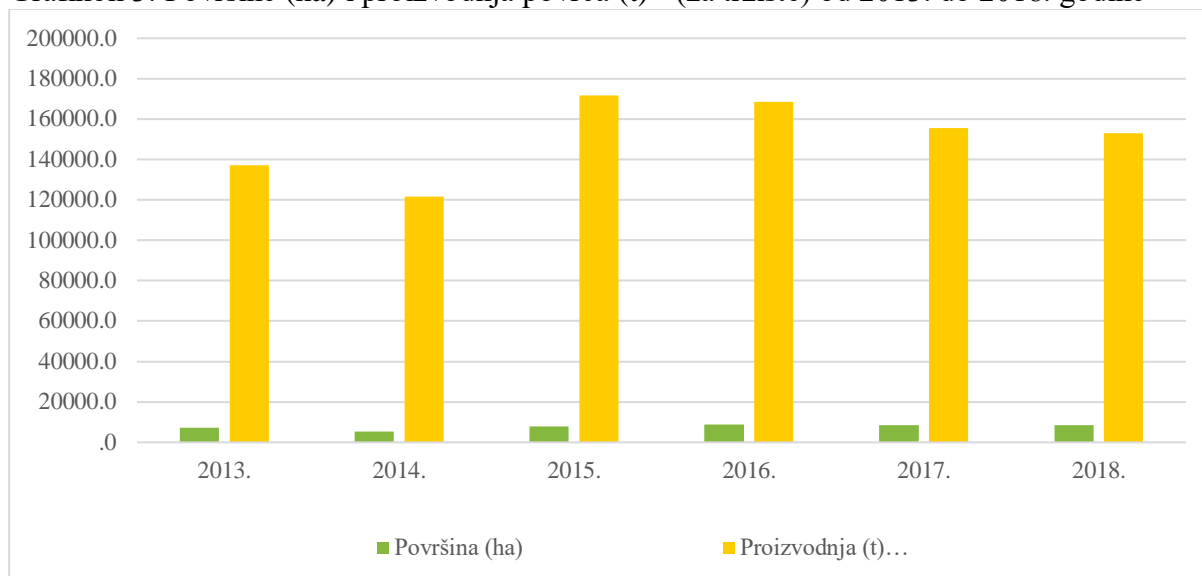
Tablica 2: Površine (ha) i proizvodnja povrća (t) od 2013. do 2018. godine

godina	proizvodnja za tržište		ukupna proizvodnja (t)
	površina (ha)	proizvodnja (t)	
2013.	7.287	137.170	184.871
2014.	5.242	121.770	154.457
2015.	7.823	171.614	190.625
2016.	8.769	168.609	192.774
2017.	8.590	155.644	188.756
2018.	8.584	152.899	185.736

U ukupnim proizvedenim količinama povrća u 2018. godini najveći udio čine:

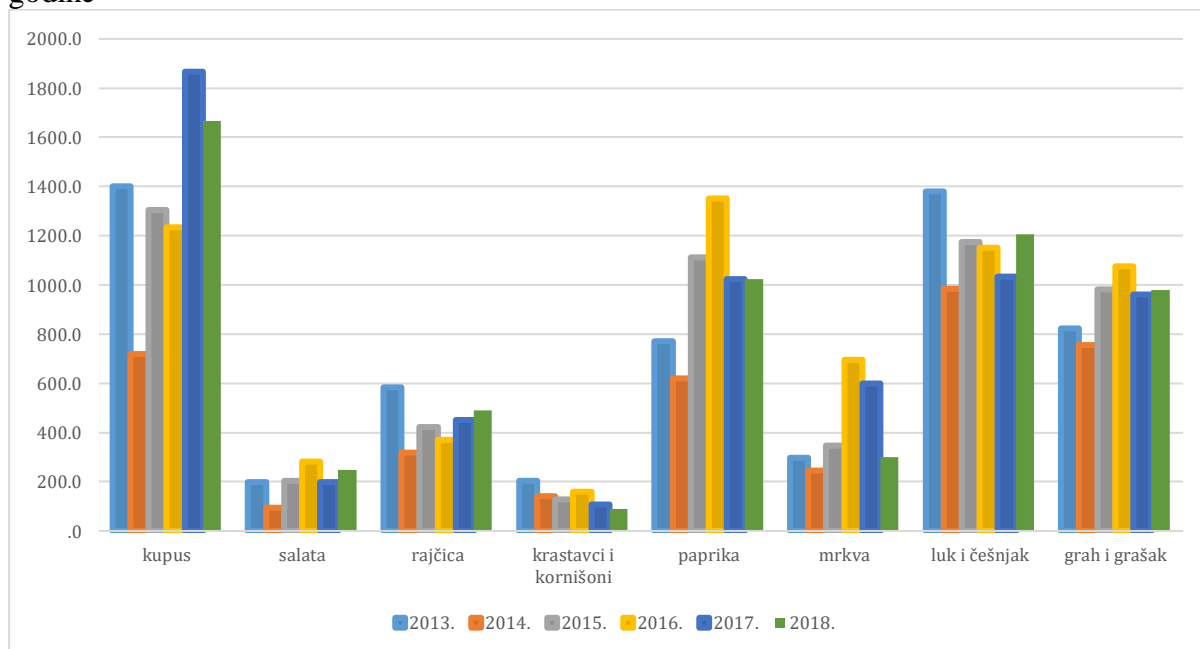
- kupus 21,3 %
- rajčica 16,7 %
- luk i češnjak 14,7 %
- paprika 9,8 %
- mrkva 6,2 %
- salata 3,7 %.

Grafikon 3: Površine (ha) i proizvodnja povrća (t) - (za tržište) od 2013. do 2018. godine

U promatranom razdoblju od 2013. do 2018. godine (grafikon 3.) razvidno je da veličina površina koje se koriste za proizvodnju povrća blago oscilira. Također, proizvodnja povrća u odnosu na proizvodnju voća, oscilira na godišnjoj razini, a ponajviše je uvjetovana promjenjivošću klimatskih značajki. Udio povrća iz ekstenzivne proizvodnje u ukupnoj povrtlarskoj proizvodnji je relativno mali.

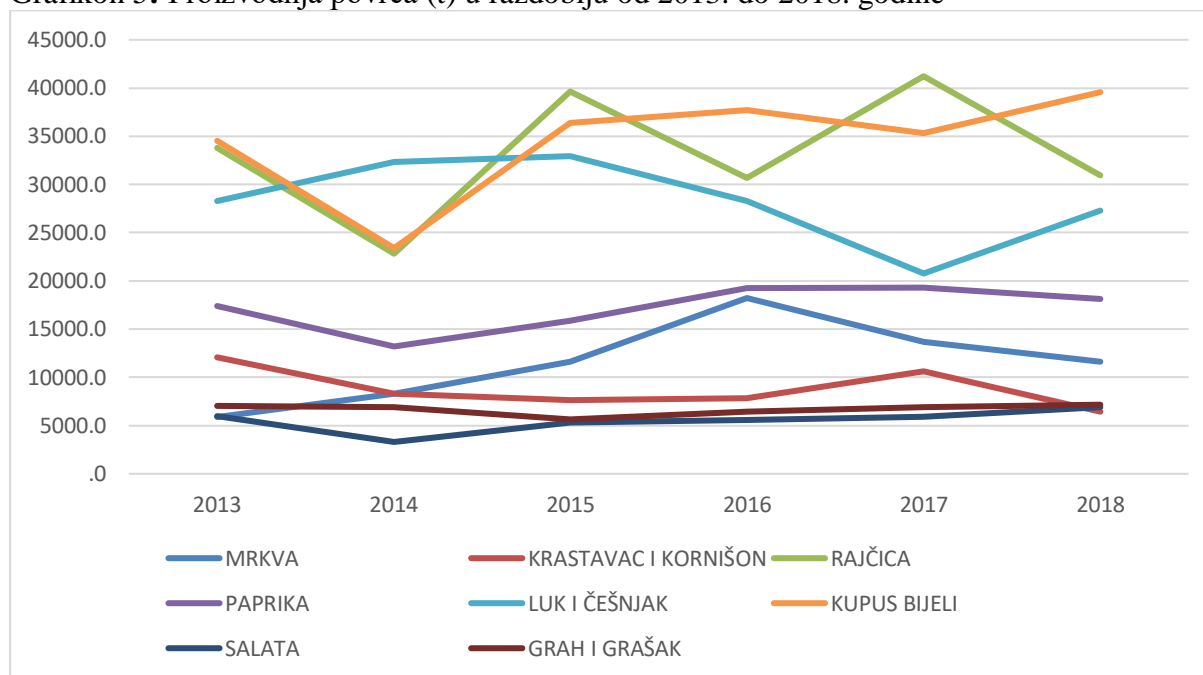
Grafikon 4: Površine (ha) u intenzivnoj proizvodnji po vrstama povrća od 2013. do 2018. godine

Najzastupljenija vrsta povrća u 2018. godini je kupus (grafikon 4.), a njegov udio u ukupnoj proizvodnji povrća iznosi 21,3 %. Kupus se najvećim dijelom proizvodi u kontinentalnoj Hrvatskoj. U 2018. godini na površini od 1.667 ha ukupno je proizvedeno 39.571 t kupusa (kupus bijeli i crveni) s prinosom od 22,1 t/ha, a prosječna proizvodnja kupusa u razdoblju od 2013. do 2018. godine iznosila je 34.944 t.

Uz kupus izniman značaj ima i rajčica koja se najvećim dijelom proizvodi u mediteranskom dijelu Hrvatske. U 2018. godini na površini od 491 ha ukupno je proizvedeno 30.950 t rajčice s prinosom od 46,1 t/ha.

Grafikon 5: Proizvodnja povrća (t) u razdoblju od 2013. do 2018. godine

2.1.3. Ekološka poljoprivreda

U Republici Hrvatskoj, u 2018. godini, evidentirano je 4.877 subjekata proizvođača, od čega je 4.742 proizvođača u biljnoj proizvodnji, a ukupna evidentirana površina ekološke proizvodnje u 2018. godini je 103.166 ha što čini 6,94 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu. Zadnjih deset godina izrazit je trend rasta udjela ekoloških površina s 0,63% na 6,94 % u odnosu na ukupne korištene poljoprivredne površine.

Tablica 3. Površine (ha) pod ekološkom proizvodnjom

Godina	Korišteno poljoprivredno zemljište	Površine pod ekološkom proizvodnjom	udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama, %
	ha	ha	
2012.	1.330.973	31.904	2,40
2013.*	1.568.881	40.660	2,59
2014.*	1.508.885	50.054	3,32
2015.*	1.537.629	75.883	4,94
2016.*	1 546 019	93.814	6,07
2017.*	1 496 663	96.618	6,46
2018.	1 485 645	103.166	6,94

2.1.4. Tržište voća i povrća u Republici Hrvatskoj

Opće značajke

Samo manji dio ukupne proizvodnje voća i povrća namijenjen je za tržište i konzumaciju u svježem obliku dok je veći dio proizvodnje, posebno proizvodnja povrća, namijenjena za preradu. Kao najvažniji faktori koji ograničavaju intenzivniji razvoj proizvodnje voća i povrća i čine je nedostatnom za potrebe tržišta izdvajaju se mala veličina gospodarstva te nezadovoljavajuća starosna i obrazovna struktura proizvođača što utječe na manju konkurentnost na tržištu i slabiju održivost poljoprivrednih gospodarstava. Nadalje, razlozi niske konkurentnosti proizvodnje voća i povrća leže u nedovoljnoj orijentiranosti proizvodnje tržištu i neusklađenosti zahtjevima potražnje što je posebno vidljivo u sortimentu koji ne prati trendove tržišta, ali i nedostatku kapaciteta za kvalitetno čuvanje i pripremu voća i povrća (proizvoda) namijenjenog tržištu.

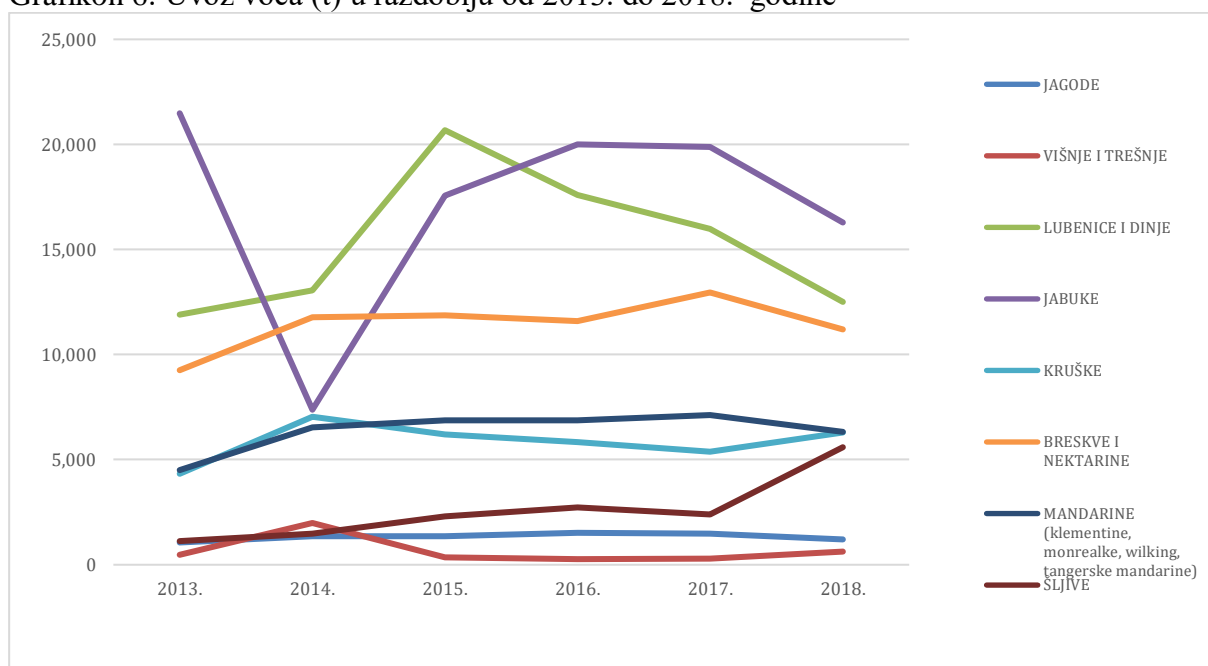
Dodatni elementi slabije prilagodbe proizvodnje tržišnim uvjetima i niže komercijalne vrijednosti proizvoda proizlaze iz malog postotka proizvoda koji potječu iz certificiranih sustava upravljanja kvalitetom te slabe marketinške pripreme proizvoda za tržište. Stoga proizvedene količine teško nalaze put do tržišta i svojom kvalitetom ne mogu konkurirati voću i povrću na tržištu drugih zemalja Europske unije kao i na zahtjevnijim tržištima trećih zemalja.

Iz analize prodajnih kanala vidljivo je da se glavina prodaje voća i povrća odvija kroz trgovine u sklopu trgovačkih lanaca, a manjim dijelom kroz veletržnice, tržnice i izravnu prodaju potrošačima. Slijedom navedenog, pozicija proizvođača u lancu od proizvodnje preko otkupa do prodaje proizvoda izgubila je na značaju, a proizvođači su postali podložniji utjecaju nepovoljnih tržišnih prilika jer je njihova pregovaračka snaga mala u odnosu na ostale dionike u lancu opskrbe potrošača hranom.

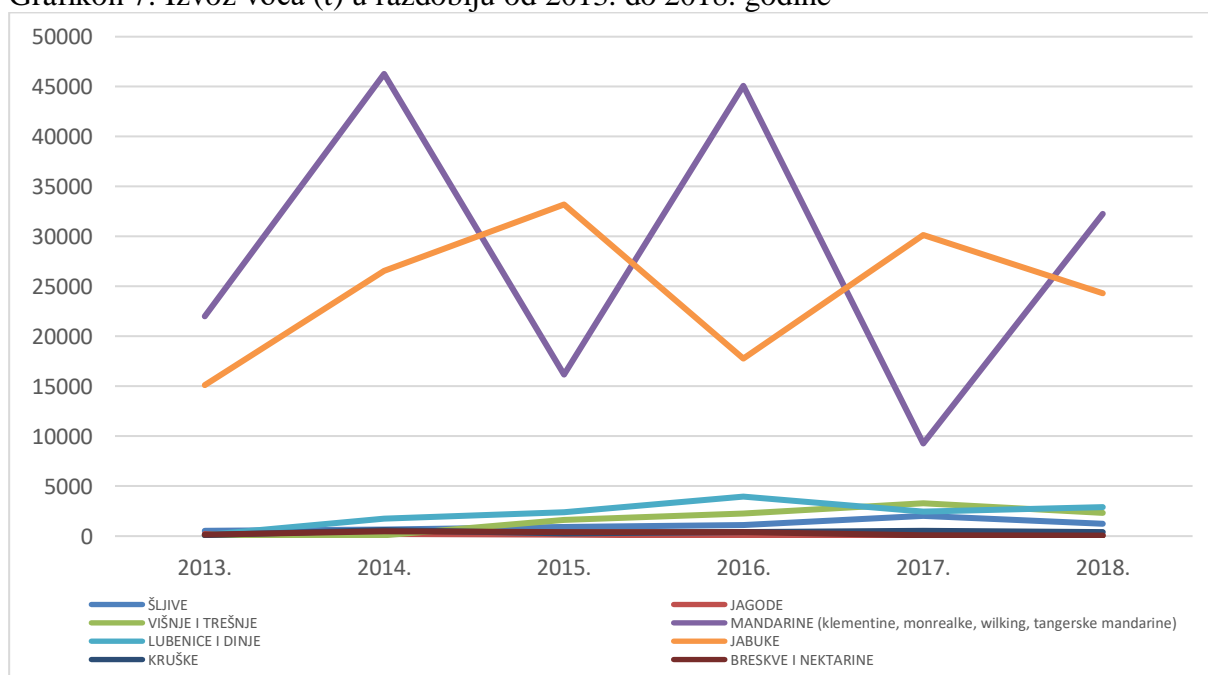
Aktualno stanje na tržištu voća

U promatranom razdoblju (2013. – 2018.) razvidno je da uvoz voća kontinuirano raste. U 2018. godini nastavlja se negativan trend vanjsko trgovinske bilance. Uvoz se povećao u odnosu na 2017. godinu te u 2018. godini iznosi nešto više od 204.973 t u vrijednosti od 187.861,715 EUR čineći tako bilancu u količinskom i vrijednosnom smislu negativnom (131.281 t; 147.947.383 EUR). U uvozu voća dominantnu ulogu imaju vrste kao što su banane i agrumi (naranča, limun, grejp) te jabuke, kruške i lubenice.

Grafikon 6: Uvoz voća (t) u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Grafikon 7: Izvoz voća (t) u razdoblju od 2013. do 2018. godine

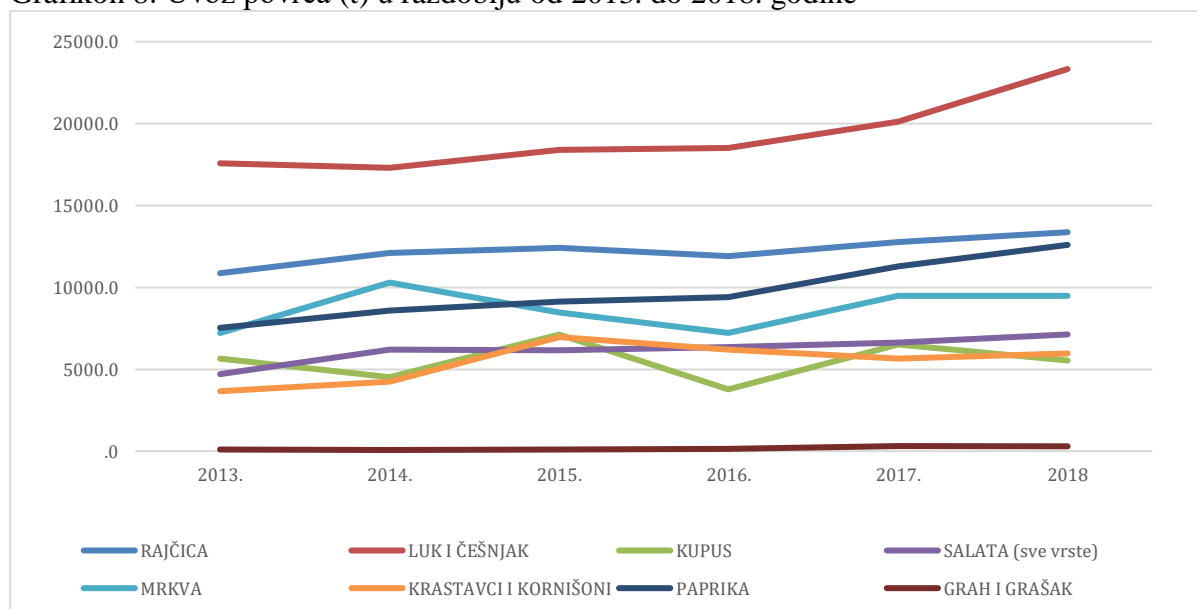
Trend pada izvoza voća (grafikon 7.) zaustavljen je 2018. godine kada je izvezena količina iznosila 73.692 t s vrijednošću od gotovo 39.914,332 EUR, što je u odnosu na 2017. godinu iznosilo povećanje od 16.982 t odnosno 34,492,135 EUR. U 2018. godini su se kao i u 2017. godini najviše izvozile jabuke i mandarine. Mandarine su se najviše izvozile u Bosnu i Hercegovinu te Srbiju, dok su se jabuke najviše izvozile u Sloveniju, Italiju i Austriju. Razlog malim izvezenim količinama u 2017. godini smanjeni je prirod mandarina zbog dugotrajne hladnoće. U odnosu na 2017. godinu, izvoz jabuke i mandarine u 2018. godini povećan je te je iznosio 24.300 t odnosno 32.275 t.

Aktualno stanje na tržištu povrća

U promatranom razdoblju (2013.– 2018.) razvidno je da uvoz povrća (grafikon 8.) kontinuirano raste. U 2018. godini nastavlja se negativan trend vanjsko trgovinske bilance. Uvoz se povećao u odnosu na 2017. godinu te u 2018. godini iznosi 134.528 t što je za 7.739 t više u odnosu na 2017. godinu. Iskazano vrijednosno, u 2018. godini uvoz povrća iznosio je 117,3 milijuna EUR te je u odnosu na 2017. godinu, veći za 11 milijuna EUR. Bilanca za 2018. godinu je u količinskom i vrijednosnom smislu negativna (- 108.130 kg; - 91.227,041 EUR).

U strukturi uvoza povrća (grafikon 8.) dominantnu ulogu ima uvoz crvenog luka i češnjaka te rajčice. Količina uvezenog luka u promatranom se razdoblju (2013. – 2018.) kretala od 20.042 t u 2013. godini pa sve do 27.290 t u 2018. godini, dok je rajčice u 2013. godini uvezeno 10.868 t, a 2018. godine 13.370 t. Najviše luka uvezilo se iz Austrije i Nizozemske, a češnjaka iz Kine i Španjolske, dok se rajčica najviše uvozila iz Nizozemske i Italije.

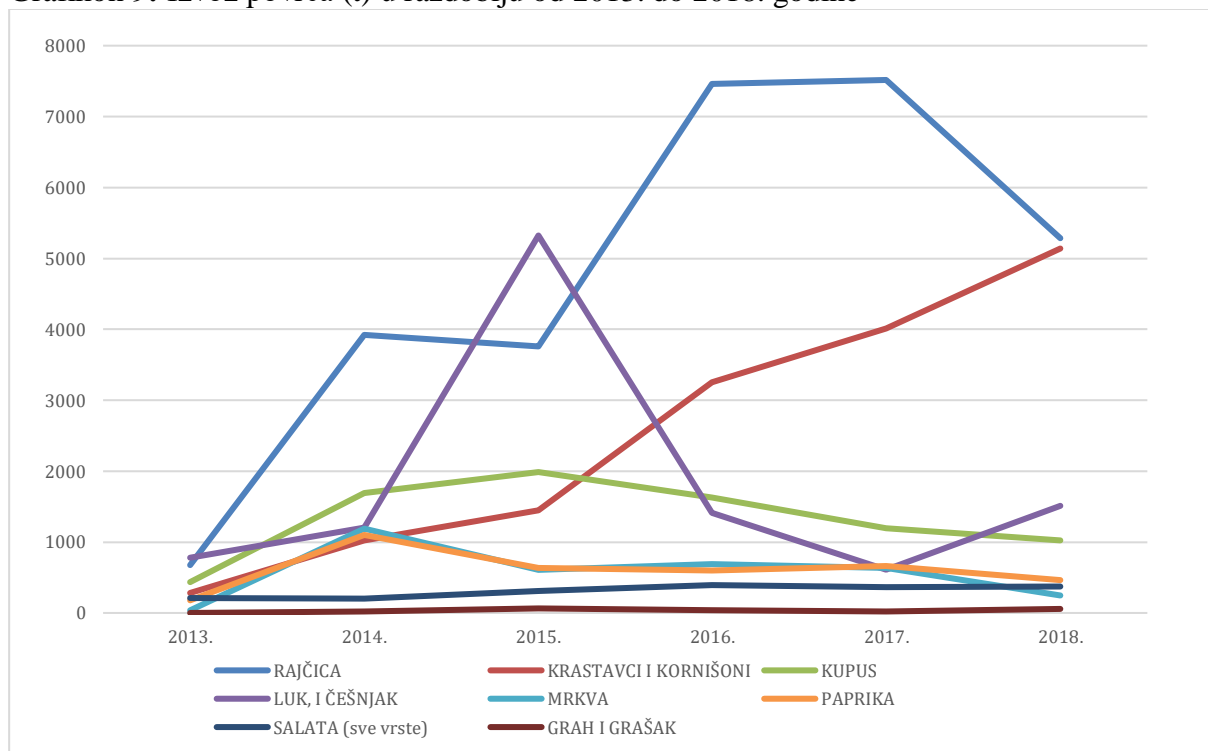
Grafikon 8: Uvoz povrća (t) u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Od 2013. do 2017. godine bilježi se trend rasta izvoza povrća koji u 2017. godini iznosi 29.448 t, a zatim u 2018. godini blago pada na 26.397 t, što predstavlja količinsko smanjenje za 3.051 t ili za 10,36 % (grafikon 9).

U razdoblju od 2013. do 2018. godine od ukupno proizvedenih količina povrća u izvozu prednjače rajčica, luk te kupusnjače. Tijekom 2018. godine najviše se izvozila rajčica (5.286 t) u Češku i Sloveniju, zatim krastavci i kornišoni (5.139 t) te kupus (1.075 t).

Grafikon 9: Izvoz povrća (t) u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Potrošnja voća

U razdoblju od 2013. do 2017. godine potrošnja voća kontinuirano se smanjuje. Najmanja potrošnja voća zabilježena je 2014. godine, a obilježio ju je veliki pad proizvodnje voća uslijed nepovoljnih klimatskih uvjeta (velika količina oborina). U 2017. godini potrošnja kontinentalnog voća (šljive, višnje i trešnje, jabuka, kruška, breskve i nektarine, jagode, orašasto voće, stolno grožđe) iznosila je 28 kg po stanovniku, ostalog voća (marelica, smokve, ostalo bobičasto voće osim jagoda, ostalo svježe voće) 23 kg po stanovniku te citrusa 26 kg po stanovniku. Pojedinačno, najviše se konzumira naranča, 16,5 kg po stanovniku i jabuka 13,7 kg po stanovniku, pri čemu njihova potrošnja čini 40 % ukupne potrošnje voća. U kategoriji subtropskog voća najveća potrošnja odnosi se na banane čija potrošnja iznosi oko 14 kg po glavi stanovnika.

Potrošnja povrća

U razdoblju od 2013. do 2017. godine bilježi se trend kontinuiranog rasta potrošnje povrća u Hrvatskoj. Ukupna prosječna potrošnja povrća u tom razdoblju iznosila je 132 kg po stanovniku, pri čemu je najveća potrošnja povrća zabilježena u 2016. godini, kada iznosi 139 kg po stanovniku. U 2017. godini potrošnja povrća, osim kupusa, paprike, krastavaca, salate i rajčice, smanjena je za oko 6% u odnosu na 2016. godinu. U strukturi potrošnje povrća u 2017. godini najviše se konzumirala rajčica, 20 kg po stanovniku, luk i češnjak 11,2 kg po stanovniku te kupus 8,7 kg i mrkva 7,4 kg po stanovniku.

Povezanost Nacionalne strategije s Vizijom i planom provedbe strateške transformacije poljoprivrede i ruralnog prostora (Hrvatska 2020. – 2030.)

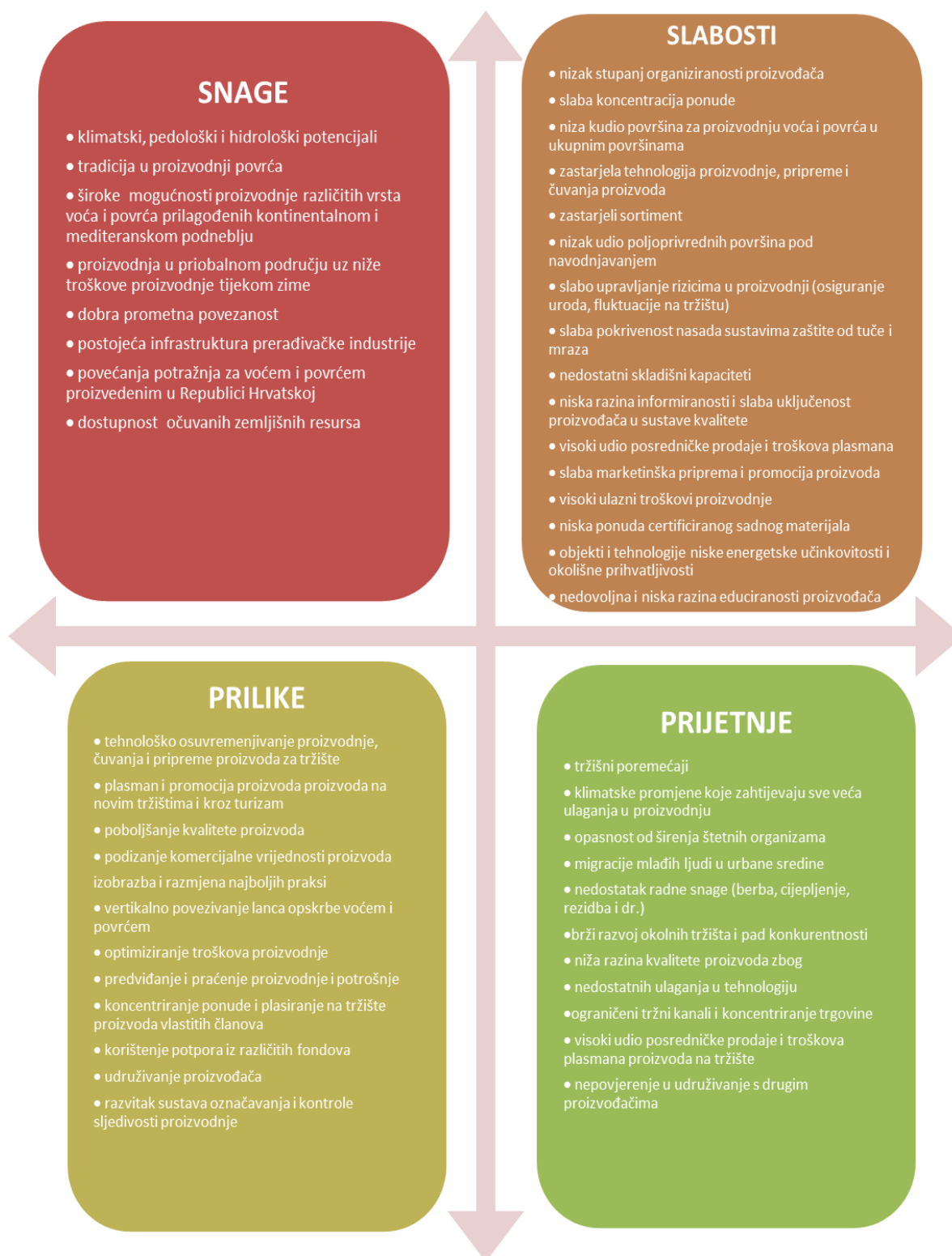
Nacionalna strategija predstavlja i oblik ciljane sektorske intervencije u kojoj se kroz proizvođačke organizacije, kao strukturirane i tržišno orijentirane proizvodne jedinice, nastoje stvoriti preduvjeti za povećanje domaće proizvodnje voća i povrća te njezine konkurentnosti u dijelu koji se prije svega odnosi na mala poljoprivredna gospodarstva, njihov položaj na i odnos prema tržištu.

Proizvođačka organizacija predstavlja temeljnu jedincu svih drugih organizacijskih oblika u kojima sudjeluju primarni poljoprivredni proizvođači (sektorska organizacija, transnacionalna organizacija), ima potencijal predstavljati sektorsku okosnicu poljoprivredne proizvodnje, a pristup sektoru kroz sustav dobro organiziranih proizvođačkih organizacija može ponuditi rješenje problema održivosti poljoprivredne proizvodnje, prije svega malih poljoprivrednih proizvođača, i opskrbe stanovništva, a samim time i stabilnost poslovanja svih dionika u poljoprivredno prehrambenoj proizvodnji.

Usklađenost ključnih područja Nacionalne strategije sa svim strateškim ciljevima Vizije i plana provedbe strateške transformacije poljoprivrede i ruralnog prostora osobito je naglašena u dijelu koji se odnosi na održivu proizvodnju i učinkovito upravljanje prirodnim resursima te ublažavanje posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena, čime je uvažena izražena volja dionika poljoprivredno-prehrambenog sektora u Hrvatskoj u ostvarivanju zajedničke vizije prema kojoj će poljoprivredna proizvodnja biti organiziran na način da će *Republika Hrvatska proizvoditi veće količine hranjive i visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima u promjenjivim klimatskim uvjetima te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima*. S tim u vezi Nacionalna strategija se uklapa u modele rješavanja pitanja održivog upravljanja prirodnim resursima u kontekstu ubrzanih klimatskih promjena kao i sve češćih prijetnji nestabilnosti prilikama na tržištu poljoprivrednih proizvoda. U provedbenom smislu, aktivnostima i mjerama koje poduzimaju i provode proizvođačke organizacije u okviru operativnih programa, sa svrhom ostvarivanja svojih odabranih ciljeva i ključnih područja Nacionalne strategije, ujedno se nastoji i riješiti najveći dio ključnih potreba Vizije i plana provedbe strateške transformacije poljoprivrede i ruralnog prostora u sektoru voća i povrća.

Sve navedeno stvara pretpostavke za osiguravanje i kontinuitet opskrbe stanovništva hranom iz domaće proizvodnje, skraćivanje i jačanje lanca opskrbe potrošača visokokvalitetnom domaćom hranom te stvaranje veće vrijednosti pojedinih dijelova tog lanca, ne samo u djelatnostima primarne proizvodnje, nego i s njim povezanim djelatnostima u području šireg poljoprivredno prehrambenog sektora.

Grafikon 10. SWOT analiza proizvodnje u sektoru voća i povrća

Zahvaljujući raznovrsnom podneblju (kontinentalno, mediteransko i gorsko) koje omogućava poljoprivrednu proizvodnju na otvorenom prostoru, tijekom čitave godine, Republika Hrvatska u okviru zajedničkog tržišta poljoprivrednih proizvoda posjeduje značajne komparativne pogodnosti za razvoj tržišno orijentirane i konkurentne proizvodnje u sektoru voća i povrća. Proizvodnja voća i povrća u Hrvatskoj ima dugu tradiciju, a regionalne posebnosti Republike Hrvatske omogućavaju raznolikost asortimana voćnih i povrtnih kultura. Općenito, proizvodnja voća i povrća u Republici Hrvatskoj predstavlja intenzivniju granu biljne proizvodnje, kako u organizacijskom i tehnološkom smislu tako i u pogledu ostvarivanja prihoda po jedinici površine. Sve veći zahtjevi domaćeg tržišta koje preferira konzumaciju voća i povrća proizvedenog u Republici Hrvatskoj, postojeći infrastrukturni i prerađivački industrijski kapaciteti opravdavaju potrebu za povećanjem proizvodnje. Nadalje, dostupni i relativno očuvani zemljišni resursi omogućuju planiranje dohodovnije proizvodnje voća i povrća iz ekološkog uzgoja. Izrazito značajna prednost je i dobra prometna povezanost unutarnjeg tržišta, ali i povezanost sa zajedničkim europskim tržišnim prostorom te tržištima trećih zemalja.

Unatoč povoljnim agroekološkim uvjetima za proizvodnju voća i povrća, postojeća je proizvodnja nedostatna i najčešće cjenovno nekonkurentna uvoznom voću i povrću, dok je izvoz domaćeg, svježeg i prerađenog voća i povrća uglavnom količinski i vrijednosno mali. Nedostatna proizvodnja, prije svega za potrebe hrvatskog tržišta, posljedica je usitnjenih proizvodnih površina, neuređene proizvodne infrastrukture, malog udjela površina za proizvodnju voća i povrća u ukupnim površinama za biljnu proizvodnju, visokih ulaznih troškova (gorivo, sjeme, sadni materijal, gnojiva i sredstava za zaštitu bilja), malog udjela površina pod sustavima za navodnjavanje i sustavima za zaštitu od tuče i mraza, upotrebe zastarjele tehnologije niske energetske učinkovitosti i okolišne prihvatljivosti (zastarjela mehanizacija, zastarjeli kapaciteti za čuvanje i pripremu proizvoda za tržište, zastarjeli i zapušteni sustavi za melioracijsku odvodnju i dr.).

Uzimajući u obzir prosječnu veličinu i strukturu gospodarstava prema razredima korištene poljoprivredne površine i razredima ekonomske veličine gospodarstava, poljoprivredna gospodarstva mogu se okarakterizirati kao relativno mala što u konačnici zasigurno značajno utječe na manju konkurentnost na tržištu, a time i slabiju ekonomsku održivost poljoprivrednog gospodarstva.

Cjenovna nekonkurentnost posljedica je i neorganiziranog tržišta voća i povrća, niske tehničke opremljenosti proizvođača i neodgovarajuće tehnologije proizvodnje, čemu pogoduje i relativno nizak stupanj educiranosti proizvođača. U formiranju cjenovne nekonkurentnosti značajnu ulogu igraju i fluktuacije na tržištu, utjecaj visokih proizvodnih troškova (ljudskog rada, goriva, sjemena, gnojiva i sredstava za zaštitu bilja), visoki udio posredničke prodaje i troškova plasmana proizvoda na tržište, a osobito klimatske promjene, što sve utječe na značajna godišnja kolebanja prinosa i posljedično prihoda. Stoga je potrebno u primarnu proizvodnju uvoditi komplementarne aktivnosti koje donose dodanu vrijednost i osiguravaju povećanje ukupnih prihoda po jedinici kapaciteta što se prvenstveno odnosi na uvođenje novih tehnologija proizvodnje te tehničku i tehnološku modernizaciju čuvanja i pripreme proizvoda za tržište, kako bi se podigli prinos, kvaliteta i komercijalna vrijednost proizvoda i spriječilo njegovo propadanje zbog kriza na tržištu.

Dodatno, nekonkurentnosti sektora doprinose i starija životna dob te niži stupanj obrazovanja nositelja poljoprivrednih gospodarstava kao i primjena zastarjelih tehnologija i sortimenta te slabo korištenje informacijskih tehnologija u proizvodnji što rezultira nižim prinosima i

slabijom produktivnosti poljoprivrednih gospodarstava što u konačnici smanjuje investicijske i razvojne potencijale gospodarstva.

Jedan od značajnijih razloga slabe konkurentnosti na tržištu je i nizak stupanj organiziranosti proizvođača te mala koncentracija ponude, neplaniranje proizvodnje u odnosu na potražnju, nedovoljna educiranost proizvođača, slaba marketinška priprema i promocija proizvoda, nedostatna informiranost i uključenost proizvođača u sustave kvalitete (Global GAP, HACCAP, zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla i zaštićene oznake izvornosti). Zbog toga je nužno promicati proizvodno i tržišno organiziranje proizvođača radi podizanja razine ukupne produktivnosti ovoga sektora.

Povećanje proizvodnje svih značajnih vrsta voća i povrća te povećanje infrastrukturnih skladišnih i prerađivačkih kapaciteta nameće se kao preduvjet za povećanje dostupnosti voća i povrća, ponajprije na domaćem tržištu. Jače udruživanje proizvođača, praćenje suvremenih trendova proizvodnje te dobra marketinška priprema i promocija proizvoda u svrhu prepoznatljivosti hrane proizvedene u Republici Hrvatskoj trebale bi imati značajan doprinos i utjecaj na dugoročnu stabilnost i održivost sektora.

2.1.5. Stanje i razvoj proizvođačkih organizacija

Republika Hrvatska je priznavanje proizvođačkih organizacija regulirala nacionalnim propisom kojim su određeni minimalni uvjeti za stjecanje statusa proizvođačke organizacije, u skladu sa člankom 154. Uredbe (EU) br. 1308/2013. Trenutačno su priznate četiri proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća (na dan 30. travnja 2020). Ukupan broj članova proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća iznosi 80 članova, što predstavlja prosjek od 20 članova. Nadalje, broj članova navedenih proizvođačkih organizacija drastično oscilira te se kreće od osam (8) članova do 47 članova. Ukupna vrijednost utržene proizvodnje navedenih proizvođačkih organizacija u 2019. godini iznosila je nešto više od 22,5 milijuna HRK, što čini prosjek nešto većim od 5.5 milijuna HRK utržene proizvodnje po proizvođačkoj organizaciji.

Navedene proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća u 2019. godini koristile su ukupno 732 ha poljoprivrednog zemljišta namijenjenog za proizvodnju voća i povrća što prosječno iznosi 183 ha. Raspon površina koje obrađuju četiri proizvođačke organizacije kreće se od 52 ha do 472 ha. Nadalje, 41.992 ha poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj u 2018. godini koristilo se za proizvodnju voća i povrća, a na temelju svega gore navedenog, četiri proizvođačke organizacije sudjeluju sa 1.7 % u ukupnoj površini.

Zadruga je najzastupljeniji pravni oblik koji proizvođači odabiru u svrhu stjecanja statusa proizvođačke organizacije. Nadalje, navedenu strukturu u najvećem broju čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja pripadaju kategoriji veličine do 9,99 ha, a koja predstavljaju relativno mala gospodarstva koja proizvode primarne proizvode dok se neznatan broj proizvođača bavi i prerađivačkom djelatnošću. Najzastupljeniji proizvodi za koje su proizvođačke organizacije priznate su jabuka, kruška, jagoda, breskva, šljiva i marelica.

Sve priznate proizvođačke organizacije u biljnoj proizvodnji smještene su u kontinentalnom dijelu što upućuje na dobar geografski položaj odnosno prometnu povezanost s ostalim područjima Republike Hrvatske, ali i drugim državama članicama EU.

Budući da je stupanj organiziranosti proizvođača u sektoru voća i povrća nizak, a koji prati pad broja članova te vrijednost utržene proizvodnje, svrha operativnih programa Nacionalne

strategije je osiguravanje proizvodnje prilagođene potražnji, posebno u pogledu kvalitete i količine, promocija zajedničke proizvodnje, optimizacija troškova proizvodnje te provođenje istraživanja konkurentnosti na tržištu sa svrhom jačanja položaja proizvođača na istom.

2.1.6. Djelovanje na okoliš (utjecaji, pritisci i koristi) proizvodnje voća i povrća, uključujući glavna kretanja

Poljoprivredna proizvodnja usko je povezana s prirodnim resursima i okolišem te stoga svojim aktivnostima neminovno utječe na stanje i kvalitetu tla, vode i zraka. Potreba za proizvodnjom sve većih količina hrane, negativno se odražava na stanje okoliša u smislu onečišćenja tla i voda što neizravno doprinosi globalnom zagrijavanju zbog emisije stakleničkih plinova. Povećan pritisak i negativan utjecaj na stanje okoliša najčešće je posljedica neracionalnog pristupa obradi tla, odnosno rezultat nestručne primjene različitih agrotehničkih postupaka, masovne i nekontrolirane uporabe raznih kemijskih sredstava, ponajprije herbicida i fungicida te umjetnih gnojiva.

Budući da je postotak poljoprivrednih površina pod voćem i povrćem u odnosu na ukupne obradive površine nizak, a prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva iznosi manje od 10 ha, može se zaključiti da je niska razina nepovoljnog utjecaja ovih dvaju vrsta poljoprivredne proizvodnje na tlo, vodu i zrak.

Međutim, promatrajući pojedinačne učinke ovih dvaju proizvodnji na okoliš, osobito u pogledu razine intenzivnosti proizvodnje po jedinici proizvodne površine, daje se zaključiti da povrćarska proizvodnja ima značajniji utjecaj na okoliš u odnosu na voćarsku proizvodnju.

Utjecaj poljoprivredne proizvodnje na tlo

Fizikalna degradacija tla

U Republici Hrvatskoj je procesom erozije zahvaćeno nešto više od milijun ha poljoprivrednih tala, koja se najvećim dijelom nalaze uz slivna područja rijeka Save, Drave i Dunava te u vodnom području primorsko-istarskih slivova i dalmatinskih slivova.

Procesi degradacije tla uzrokovani erozijom uočljivi su na područjima gdje je ljudska djelatnost, prije svega poljoprivreda, dovela do smanjenja vegetacijskog pokrova. Nepovoljan smjer obrade tla (uz i niz nagib), sve veća zastupljenost jarih kultura rijetkog sklopa na obradivim površinama te nepovoljan trend smanjenja površina pod krmnim usjevima dodatno pospješuje erozijske procese.

Upravo je poljoprivredno zemljište u Hrvatskoj najosjetljivije na eroziju, pa tako 23,2% poljoprivrednog zemljišta ima visoki rizik, a 23,1% umjereni rizik od erozije tla vodom.

Procjenjuje se da gubitak poljoprivrednih tala, uzrokovan erozijom, u Republici Hrvatskoj iznosi od 3,8 do 4 milijuna t godišnje.

Prema istom izvoru najvažnija poljoprivredna tla u Hrvatskoj su u posljednjih 50 godina izgubila od 2,1 do 2,8 % organske tvari, tj. 2,5 % organske tvari tijekom posljednjih trideset godina. Najizraženiji negativni učinci degradacije uočljivi su na melioriranim tlima, u kojima je u razdoblju od oko 20 godina, količina humusa pala od 6 do 10 % na 4 do 5 %, dok većina poljoprivrednih tala u Republici Hrvatskoj danas ima sadržaj humusa od 1,5 do 2,5 %.

Ekstenzivni voćnjaci dio su tradicionalnog hrvatskog krajobraza i čine značajan udjel u voćarskoj proizvodnji te im zbog toga treba posvetiti posebnu pažnju.

Osim što doprinose krajobraznoj raznolikosti, zbog svoje strukture, smanjuju degradaciju tla, travnati pokrov ekstenzivnih voćnjaka pridonosi povećanju organske tvari u tlu, sprječava eroziju te smanjuje ispiranje hranjivih tvari iz tla. Erozivni procesi koji zahvaćaju tlo izloženo poljoprivrednim aktivnostima posebno su značajni u krajevima s brdskim i brežuljkastim reljefom. Sa ciljem sprječavanja erozije tla potrebno je provoditi radove okomito na nagib terena, provoditi pravilnu izmjenu usjeva na nagnutim terenima (>15%) te voditi računa o održavanju međurednih prostora na istima. Međuredne površine na nagnutim terenima u trajnim nasadima potrebno je zatravnjavati.

Kao prevencija posljedica erozije tla vjetrom potrebno je promovirati podizanje vjetrozaštitnih pojaseva, dok je u uvjetima zasićenosti tla vodom zabranjeno korištenje poljoprivredne mehanizacije na poljoprivrednom zemljištu.

Kemijska degradacija tla

Dinamika poljoprivrednih aktivnosti u prevladavajućoj konvencionalnoj proizvodnji obično podrazumijeva periodičnu (sezonsku) intenzivnu obradu tla sa svrhom podizanja razine plodnosti što za posljedicu ima dugoročne negativne učinke u obliku kemijske degradacije tla.

Upotreba mineralnih gnojiva u poljoprivrednoj proizvodnji u nekoliko posljednjih godina pokazuje trend blagog rasta, dok uporaba sredstava za zaštitu bilja, poglavito fungicida i baktericida, a zatim i herbicida, blago varira ovisno o klimatskim, ekološkim, ekonomskim i drugim uvjetima.

U intenzivnoj voćarskoj proizvodnji suzbijanje korova unutar redova u višegodišnjim nasadima obično se vrši primjenom herbicida. Uvođenjem metoda mehaničkog uništavanja korova značajno se pridonosi zaštiti okoliša te je korisno za tlo, biljke i bioraznolikost općenito. Promoviranjem prednosti upotrebe ekoloških gnojiva u gnojidbi višegodišnjih nasada smanjuju se negativni učinci poljoprivrede na okoliš te doprinosi proizvodnji kvalitetnijeg i zdravstveno ispravnijeg proizvoda. Za suzbijanje štetnika u biljnoj proizvodnji najčešće se koriste sintetička kemijska sredstva. Istraživanja pokazuju da se ciljana upotreba prirodnih feromona u obliku klopki za štetnike znatno povoljnije odražava na okoliš jer smanjuje broj tretiranja biljaka insekticidima, čak i do 30 %, čime se smanjuje nepovoljan utjecaj ostataka kemijskih sredstava na tlo i podzemne vode. Stoga prednost treba dati ne kemijskim mjerama zaštite bilja (mehaničke, fizikalne, biotehničke i biološke naravi), a kod korištenja kemijskih mjera zaštite prednost treba dati herbicidima s povoljnijim ekotoksikološkim svojstvima.

Općenito, pri suzbijanju štetnih organizama potrebno je primjenjivati temeljna načela integrirane zaštite bilja u skladu s propisima koji uređuju održivu uporabu pesticida. Organska tvar svojim sadržajem, količinom i kvalitetom određuje plodnost kao i samu produktivnost tla pa je njezin sadržaj i njegovo održavanje u tlu izrazito važno. Kod planiranja održavanja razine organske tvari u tlu potrebno je unositi žetvene ostatke u tlu primjenom konvencionalne, reducirane ili konzervacijske obrade tla i uravnoteženo gnojiti tlo organskim gnojem ili uzgojem usjeva za zelenu gnojidbu. U tom smislu s poljoprivrednog zemljišta potrebno je ukloniti sve biljne ostatke koji bi mogli biti uzrokom širenja štetnih organizama u određenom roku u skladu s biljnom kulturom.

Utjecaj poljoprivredne proizvodnje na razinu emisije stakleničkih plinova i kvalitetu zraka

Poljoprivredna proizvodnja jedan je od najznačajnijih izvora stakleničkih plinova. Od 2007. godine zabilježen je blagi trend pada emisija stakleničkih plinova zbog pada biljne proizvodnje, pada brojnosti populacije domaćih životinja te potrošnje mineralnih gnojiva.

U 2016. godini sektor poljoprivrede doprinosio je s 10% u ukupnim emisijama stakleničkih plinova. Projekcije ukazuju na porast emisija nakon 2015. godine uslijed početka oporavka stočnog fonda te normalizacije poljoprivredne proizvodnje u skladu s analizom trenda. Primarni izvori stakleničkih plinova iz poljoprivrednog sektora su u prvom redu metan i dušikov oksid. Ukupna emisija u 2017. godini uzrokovana aktivnostima poljoprivrednog sektora u Hrvatskoj iznosila je 2.844,64 kt CO₂-eq, što predstavlja 11,35 % ukupne nacionalne emisije. Općenito promatrano, u posljednjih 30 godina emisija se amonijaka znatno smanjila, a razlog tome su smanjenja emisija u sektorima Poljoprivreda, Proizvodni procesi i uporaba proizvoda, Mala ložišta, Izgaranje u Industrijskim procesima i Otpad.

Podaci ukazuju na nastavak trenda u smanjenju emisije iz poljoprivrednog sektora uslijed smanjenja broja domaćih životinja i mineralnih gnojiva te potrošnje, u kombinaciji s intenzivnijim uvođenjem dobre prakse na poljoprivrednim gospodarstvima.

Konvencionalni voćnjaci bez pokrovnog usjeva predstavljaju veliki izvor ugljičnog dioksida (CO₂), uglavnom zbog emisije ovog stakleničkog plina tijekom međurednog održavanja tla, uslijed sagorijevanja fosilnih goriva za rad strojeva. Potrebno je provoditi zatravnjivanje i zadržavanje međurednog prostora prekrivenog vegetacijom što pozitivno utječe na smanjenje emisije stakleničkih plinova i potiče očuvanje i sekvestraciju ugljika.

Utjecaj poljoprivredne proizvodnje na bioraznolikost

Geografski položaj Republike Hrvatske koji uključuje mediteransko i srednjoeuropsko kontinentalno područje različitih ekoloških, klimatskih i geomorfoloških karakteristika odrazio se i na značajnu raznolikost stanišnih tipova. Prema raznolikosti biljnih vrsta (0,080 vrsta/km² ili 0,088 vrsta/km², uključujući podvrste) Hrvatska zauzima treće mjesto u Europi. Najveću prijetnju za bioraznolikost predstavljaju aktivnosti koje uzrokuju gubitak i degradaciju staništa. Budući da se brojna staništa i zaštićene vrste nalaze na poljoprivrednim površinama njihov opstanak neposredno i u velikoj mjeri ovisi o poljoprivrednoj djelatnosti.

Karakteristična struktura ekstenzivnih voćnjaka (visokostablašice, niska gustoća nasada, veliki razmaci između voćaka te zatravljena površina ispod stabala) predstavlja izuzetno pogodna staništa za biljne i životinjske vrste te ih je kao takve sa stajališta bioraznolikosti potrebno sačuvati. Poštivanje dobre poljoprivredne prakse u smislu očuvanja i održavanja međurednog prostora pokrivenog vegetacijom, poput živica i cvjetnih traka u kontinentalnom, a suhozida u mediteranskom dijelu Hrvatske, doprinosi očuvanju bioraznolikosti i tradicionalne krajobrazne strukture.

Živice i cvjetne trake odlična su zaštita od vjetra, smanjuju eroziju tla, dok suhozidi predstavljaju koridore kroz koje se kreću različite životinjske vrste. U područjima gdje prevladava intenzivni tip poljoprivredne proizvodnje biološki oprašivači predstavljaju prihvatljivo rješenje za ublažavanje negativnih posljedica konvencionalne proizvodnje na okoliš i bioraznolikost.

Smanjenje potrošnje energije i troškova proizvodnje

Voda je izuzetno važan resurs za učinkovitu proizvodnju voća i povrća. Zadovoljavanje potreba za vodom i racionalizacija potrošnje tijekom proizvodnje imaju značajan utjecaj na ukupne troškove proizvodnje. Stoga je potrebno unaprijediti sustav za navodnjavanje i višestruku upotrebu pročišćene vode kako bi se smanjila potrošnja vode tijekom proizvodnje. Poput vode i troškovi energije, osobito za grijanje, čine značajan udjel u ukupnim troškovima proizvodnje. Potrebno je stimulirati proizvođače na korištenje učinkovitije tehnologije koja koristi manje energije ili čišće gorivo čime se neposredno smanjuje emisija stakleničkih plinova, a posredno se povećava energetska učinkovitost.

Smanjenje količina otpada te poboljšanje gospodarenja otpadom

Odgovorno ponašanje prema okolišu podrazumijeva i smanjenje količina otpada koji nastaje pri proizvodnji, pakiranju i pripremi proizvoda za tržište te poboljšanje gospodarenja otpadom. Potrebno je u procese uvoditi materijale za višekratnu upotrebu čime se smanjuje količina ambalažnog otpada te trošak transporta, čišćenja i skladištenja ambalaže. Upotrebom pakiranja od ekološki prihvatljivih ili recikliranih materijala pridonosi se smanjenju količine otpada i poboljšanju gospodarenja otpadom. Sakupljanjem i recikliranjem plastične folije te korištenjem biorazgradive folije u proizvodnji doprinosi se smanjenju količine plastičnog otpada tijekom proizvodnje.

Povezanost s aktivnostima iz Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša

Uzimajući u obzir sve nepovoljne učinke poljoprivredne proizvodnje na okoliš u Republici Hrvatskoj, kao i potrebu provedbe preventivnih aktivnosti u svrhu zaštite i očuvanja prirodnih resursa i okoliša, Nacionalna Strategija za održive operative programe u sektoru voća i povrća u okviru Priloga II. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša propisuje aktivnosti za sprječavanje nepovoljnih utjecaja poljoprivredne djelatnosti na okoliš. Navedene aktivnosti istovjetne su obvezama povezanim s Poglavljem 8.2.10. Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene i Poglavljem 8.2.11. Ekološki uzgoj, iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., a odnose se na očuvanje kvalitete tla, vode, zraka, stvaranje i/ili očuvanje staništa, bioraznolikosti i krajolika, ekološku proizvodnju, ublažavanje posljedica klimatskih promjena, smanjenje količina otpada i poboljšanje gospodarenja otpadom.

2.2. Odabrana strategija s obzirom na snage i slabosti

Analiza trenutačne situacije u sektoru voća i povrća jasno ukazuje na glavne ciljeve Strategije koje je potrebno realizirati sa svrhom ostvarenja prioritarnih potreba pojedinih ključnih područja, što će se u konačnici pozitivno odraziti na razvoj i doprinijeti održivosti sektora.

Uzimajući u obzir glavne pokazatelje stanja u sektoru voća i povrća analitičkim pristupom su određena sljedeća tri ključna područja s pripadajućim općim i specifičnim ciljevima te mjerama i aktivnostima kojima se navedeni ciljevi namjeravaju postići:

Kp1 - Tržišna orijentiranost, pozicioniranje i konkurentnost,

Kp2 - Održiva proizvodnja i učinkovito upravljanje prirodnim resursima,

Kp3 - Ublažavanje posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena.

Kp1 -Tržišna orijentiranost, pozicioniranje i konkurentnost

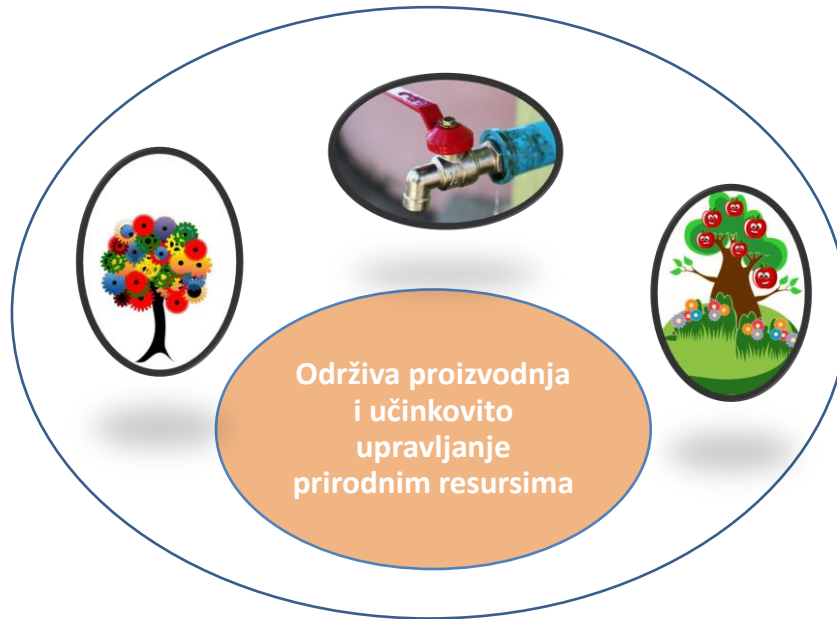
Povećana potražnja za voćem i povrćem, koju prati i povećana ponuda, kako na zajedničkom tržištu Europske unije, tako i na tržištu Republike Hrvatske, uvjetuje nužnost povećanja domaće proizvodnje voća i povrća. U takvim okolnostima proizvodne, poduzetničke i upravljačke sposobnosti imaju izrazit značaj u održavanju razine isplativosti poslovanja i održivosti proizvodnje poljoprivrednih gospodarstava. S obzirom na aktualne proizvodne pokazatelje, koji se ogledaju u niskoj razini produktivnosti i fleksibilnosti poljoprivrednih gospodarstava te zahtjeva i potreba tržišta, uvažavajući pri tome prirodne resurse i druge proizvodne potencijale, nameće se potreba za sustavnim i kontinuiranim povećanjem i unaprjeđenjem proizvodnje kvalitetnog voća i povrća, što podrazumijeva povećanje površina koje se koriste za uzgoj voćarskih i povrćarskih kultura, implementaciju suvremenih znanja i tehnologija proizvodnje, podizanje razine tehničke opremljenosti proizvođača kao i stupnja educiranosti u svrhu provedbe dobre poljoprivredne prakse. U tom smislu okupljanje proizvođača u okviru proizvođačkih organizacija sa ciljem objedinjavanja proizvodnje i ponude na tržištu predstavlja model kojim proizvođači primarnih poljoprivrednih proizvoda mogu utjecati na pojave uvjetovane tržišnim procesima te na taj način učinkovitije upravljati poslovnim procesima u okviru vlastitih ili zajedničkih poslovnih subjekata.

Uzimajući u obzir broj, organizacijske oblike članova, strukturu i ekonomsku veličinu proizvođačkih organizacija u Republici Hrvatskoj može se zaključiti da je razina tržišne orijentiranosti i konkurentnosti proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća relativno niska. Iz analize prodajnih kanala vidljivo je da se glavnina prodaje voća i povrća odvija kroz trgovačke lance, a manjim dijelom kroz veletržnice, tržnice i izravnu prodaju potrošačima. Kao posljedica navedenog, pozicija proizvođača u lancu opskrbe potrošača izgubila je na značaju, a proizvođači su postali podložniji nepoštenim trgovačkim praksama jer je njihova pregovaračka snaga mala u odnosu na ostale dionike u lancu opskrbe. Proizvedene količine voća i povrća teško pronalaze put do tržišta, u prvom redu zbog manjih količina, ali i niže cijene proizvoda koji nisu proizvedeni u Republici Hrvatskoj pa postaju nekonkurentni voću i povrću na domaćem kao i zajedničkom tržištu, a osobito tržištima trećih zemalja. Stoga je dostizanje tržišne konkurentnosti proizvođača i proizvođačkih organizacija, u smislu jačanja njihovih proizvodnih i ljudskih kapaciteta, sa svrhom ostvarivanja poslovnih planova i ravnopravnog statusa na tržištu njihovih poljoprivrednih proizvoda prvi prioritet i ključno područje u kojemu se ova Strategija mora ostvariti.

Kp2 - Održiva proizvodnja i učinkovito upravljanje prirodnim resursima

Povećanje i/ili intenziviranje proizvodnje u sektoru voćarstva i povrćarstva, kao i u poljoprivrednoj proizvodnji općenito, popraćeno je nepovoljnim utjecajem na okoliš. Kako je već navedeno, proizvodnja voća i povrća u Republici Hrvatskoj predstavlja intenzivniju granu biljne proizvodnje, kako u organizacijskom i tehnološkom smislu, tako i u pogledu ostvarivanja prinosa, ali i prihoda po jedinici površine na kojoj se odvija proizvodnja. Očekuje se da će u predstojećem vremenskom razdoblju, uslijed povećanja proizvodnje, povećati i razina pritiska i nepovoljnog utjecaja na okoliš. Ovo ključno područje Strategije daje značaj potrebi poštivanja doprinosa provedbe okolišnih mjera u okviru dobre poljoprivredne prakse, kao i mjera koje se odnose na ulaganja u proizvodnu tehnologiju i infrastrukturu sa svrhom racionalnijeg korištenja vode i energije, smanjenje proizvodnje otpada i poboljšanje gospodarenja otpadom sa ciljem očuvanja prirodnih resursa i staništa.

Kp3 - Ublažavanje posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena

Kako bi se što učinkovitije spriječilo ili ublažilo nepovoljno djelovanje tržišnih poremećaja i drugih kriznih situacija, ponajprije onih uzrokovanih utjecajem promijenjenih klimatskih okolnosti na proizvođače i proizvođačke organizacije, potrebno je razviti mehanizme preventivnog djelovanja sa svrhom održavanja razine isplativosti poslovanja i održivosti proizvodnje poljoprivrednih gospodarstava.

Ovo ključno područje Strategije podrazumijeva mehanizme djelovanja koje je moguće primijeniti u razdoblju nepovoljnog djelovanja tržišnih poremećaja i posljedica klimatskih utjecaja na poljoprivrednu proizvodnju, a koji predstavljaju kombinaciju promidžbenih, edukativnih i investicijsko infrastrukturnih mjera, čijom provedbom se nastoji zaštititi položaj proizvođača na tržištu te se ujedno omogućava provedba i ostvarenje ciljeva operativnog programa proizvođačke organizacije.

Opći ciljevi

S obzirom na opisano ključnog područje **Tržišna orijentiranost, pozicioniranje i konkurentnost** (Kp1) određeni su sljedeći opći ciljevi:

- C1 - Planiranje proizvodnje, uključujući predviđanje i praćenje proizvodnje i potrošnje,
- C2 - Pобољшanje kvalitete proizvoda, u svježem ili prerađenom obliku,
- C3 - Podizanje komercijalne vrijednosti proizvoda.

C1 - Planiranje proizvodnje, uključujući predviđanje i praćenje proizvodnje i potrošnje

Uzimajući u obzir poljoprivredne resurse i postojeću infrastrukturu povezanu s prerađivačkom industrijom te sve veću potražnju za voćem i povrćem proizvedenim u Republici Hrvatskoj na domaćem tržištu, nužno je stvoriti pretpostavke za povećanje proizvodnje kvalitetnog voća i povrća. To u prvom koraku podrazumijeva povećanje površina pod voćarskim i povrćarskim kulturama, a zatim i povećanje prinosa po jedinici površine. U tom smislu presudno je provesti mjere koje se odnose na ulaganja u fizičku imovinu sa svrhom modernizacije i osuvremenjivanja proizvodne tehnologije. Ove mjere trebaju biti popraćene višim stupnjem organiziranosti proizvođača u smislu povećanja brojnosti članstva proizvođačkih organizacija i objedinjavanja proizvodnje u svrhu koncentracije ponude. Edukacija proizvođača u svrhu povećanje prinosa po jedinici površine uz uvažavanje provedbe dobre poljoprivredne prakse i ostvarivanja niže cijene proizvodnje namjerava se ostvariti kontinuiranom provedbom treninga, savjetodavnim uslugama poljoprivrednih i drugih stručnjaka te razmjenom najboljih praksi s uspješnim proizvođačkim organizacijama. Osobito je značajno provoditi istraživanja stanja tržišta u svrhu praćenja potreba tržišta i planiranja proizvodnje u skladu s preferencijama i zahtjevima tržišta. Očekuje se da će poduzete mjere povećati i optimizirati proizvodnju voća i povrća, prije svega u skladu sa stanjem i zahtjevima domaćeg tržišta. Ovaj opći cilj obuhvaća i specifične ciljeve iz članka 33. stavka 1. a. i članka 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavka 1. točka c., i., ii. i iii.

U okviru ovog općeg cilja, u realizaciji odabranih specifičnih ciljeva prihvatljive su sljedeće mjere:

M 1 – Ulaganja,

M 2 - Istraživanja i eksperimentalna proizvodnja,

M 3 - Trening i razmjena najboljih praksi – nematerijalna,

M 4- Savjetodavne usluge i tehnička pomoć – nematerijalna.

C2 - Poboljšanje kvalitete proizvoda, u svježem ili prerađenom obliku

Polozicioniranje na tržištu u dobrom dijelu ovisi o udovoljavanju zahtjevima tržišta, a osobito kvaliteti i prepoznatljivosti proizvoda. Tržišni trendovi od proizvođača zahtijevaju fleksibilnost i prilagodljivost, koja osim optimizacije proizvodnje podrazumijeva i ulaganja u podizanje kvalitete proizvoda. Poboljšanje kvalitete proizvoda iziskuje ulaganja u sofisticiranu opremu i tehnologiju s niskom energetsom učinkovitošću koja podrazumijeva visoke standarde proizvodnje poštujući zahtjeve dobre okolišne prakse. Također je važno provoditi istraživanja stanja tržišta u svrhu praćenja potreba tržišta i planiranja proizvodnje u skladu s preferencijama potrošača, kao i eksperimentalnu proizvodnju sortimenata poboljšanih organoleptičkih svojstava od certificiranog sadnog materijala. U tom smislu potrebno je provoditi informiranje, edukaciju i savjetodavne aktivnosti sa svrhom uvođenja sustava kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) u proizvodne procese. Ovaj opći cilj obuhvaća i specifične ciljeve iz članka 33. stavka 1. b. i članka 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavka 1. točka c., iv. i v.

Očekuje se da će poduzete mjere poboljšati kvalitetu proizvoda u svježem ili prerađenom obliku, povećati dodatnu, a samim time i tržišnu vrijednost proizvoda, što će u konačnici pridonijeti povećanju konkurentnosti proizvođača i proizvođačkih organizacija.

U okviru ovog općeg cilja, u realizaciji odabranih specifičnih ciljeva prihvatljive su sljedeće mjere:

M 1 – Ulaganja,

M 2 - Istraživanja i eksperimentalna proizvodnja,

M 3 – Sustavi kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) te mjere za unaprjeđenje kakvoće proizvoda,

Mjera 4 – Trening i/ili razmjena najboljih praksi- nematerijalna,

Mjera 5 - Savjetodavne usluge i tehnička pomoć- nematerijalna.

C3 - Podizanje komercijalne vrijednosti proizvoda

Osim provedbe mjera dobre poljoprivredne prakse dodana komercijalna vrijednost proizvoda zasigurno se ostvaruje i kroz način postupanja s proizvodom od berbe do stavljanja na tržište, što podrazumijeva čuvanje tržišno poželjnih karakteristika proizvoda i pripremu proizvoda za stavljanje na tržište. Dodana vrijednost proizvoda značajno utječe na održivost poslovanja u nepovoljnim tržišnim razdobljima. U tu svrhu potrebno je provesti ulaganja u infrastrukturu kojom će se ubrzati procesi transporta, a poboljšati uvjeti čuvanja proizvoda. Ulaganja u sofisticiranu opremu unaprijedit će procese pripreme proizvoda za stavljanje na tržište u smislu udovoljavanja općim i posebnim tržišnim standardima.

U tom smislu poseban naglasak treba dati korištenju oznaka koje potvrđuju sudjelovanje u programima kvalitete proizvoda na nacionalnoj i/ili EU razini čime se jamči podrijetlo, sljedivost i kvaliteta, a samim time i prepoznatljivosti proizvoda (stvaranja brenda). Također je nužno provoditi proaktivne i afirmativne mjere promidžbe kvalitete proizvoda u smislu oglašavanja u medijima, putem promotivnih kampanja i drugih načina prezentiranja javnosti. Ovaj opći cilj obuhvaća i specifične ciljeve iz članka 33. stavka 1. c., d. i članka 152. Uredbe (EU) br.1308/2013 stavka 1. točka c., i., vi., ix.

Očekuje se da će poduzete mjere osigurati podizanje komercijalne vrijednosti proizvoda proizvođačke organizacije sa ciljem unaprjeđenja poslovanja, povećanja utržene vrijednosti proizvoda što će rezultirati jačanjem ekonomske moći proizvođačke organizacije i njezinim jačim pozicioniranjem na tržištu.

U okviru ovog općeg cilja, u realizaciji odabranih specifičnih ciljeva prihvatljive su sljedeće mjere:

M 1 – Ulaganja,

M 2 – Sustavi kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) te mjere za unaprjeđenje kakvoće proizvoda,

M 3 - Trening i/ili razmjena najboljih praksi – nematerijalna,

M 4 - Savjetodavne usluge i tehnička pomoć- nematerijalna,

M 5 – Promidžba i komunikacija.

S obzirom na opisano ključno područje **Održiva proizvodnja i učinkovito upravljanje prirodnim resursima** (Kp2) određen je sljedeći specifični cilj:

C1 - Okolišne mjere, osobito one vezane uz vodu, i metode proizvodnje koje poštuju okoliš, uključujući organski uzgoj

Provedba okolišnih mjera u okviru dobre poljoprivredne prakse podrazumijeva savjestan i odgovoran odnos prema resursima u smislu racionalnijeg upravljanja proizvodnim procesima radi dugoročnog održivog korištenja istih. Takva, okolišno prihvatljiva proizvodnja ujedno podiže kvalitetu proizvoda promovirajući ga kao proizvod dobiven korištenjem poželjnijih tehnika proizvodnje, definirajući ga prirodnijim, a samim time i tržišno prihvatljivijim za konzumaciju u odnosu na druge proizvode iz konvencionalne, a osobito intenzivne proizvodnje. Stoga će se pri ostvarivanju povećanja proizvodnje kroz savjetovanja proizvođača te razmjenu znanja i iskustava proizvođačkih organizacija promovirati ulaganja koja poštuju obveze integrirane i ekološke proizvodnje kao i provedba aktivnosti zaštite okoliša koja su navedena u Nacionalnom okviru za zaštitu okoliša. U tom smislu potrebno je promovirati i poticati istraživanja i eksperimentalnu proizvodnju te upotrebu tehnologija koje podrazumijevaju mjerenje i praćenje potreba u proizvodnji sa svrhom racionalizacije troškova i odgovornog odnosa prema resursima za proizvodnju. Ovaj opći cilj obuhvaća i specifične ciljeve iz članka 33. stavka 1. e. i članka 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavka 1. točka c., v., vii. i viii.

Očekuje se da će poduzete mjere doprinijeti racionalizaciji troškova proizvodnje, kao i smanjenju nepovoljnog utjecaja na okoliš.

U okviru ovog općeg cilja, u realizaciji odabranih specifičnih ciljeva provode se sljedeće mjere:

- mjere koje se odnose na ulaganja korisna za okoliš (točke 3., 4. i 6. Poglavlja II. Priloga II. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša) – M1,
- druge mjere (Istraživanja i eksperimentalna proizvodnja - M2, Izobrazba i razmjena najboljih praksi - M3, Savjetodavne usluge i tehnička pomoć - M4),
- okolišne aktivnosti, kako je navedeno u članku 33. stavku 5. Uredbe (EU) br. 1308/2013, koje su navedene u Prilogu II. Poglavlje I. točkama 1., 2. i 3. i Prilogu II. Poglavlje II. točkama 1., 2., 5. i 7. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša

S obzirom na opisano ključno područje **Ublažavanje posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena (Kp3)** određen je sljedeći specifični cilj:

C1- Sprečavanje kriznih situacija i upravljanje njima, uključujući osiguravanje mentorstva drugim organizacijama proizvođača, udruženjima organizacija proizvođača, skupinama proizvođača ili pojedinačnim proizvođačima

Nepovoljna stanja na tržištu u znatnoj se mjeri održavaju na održivost proizvodnje. Tržišni poremećaji i krize uvjetovani su neuravnoteženošću odnosa ponude i potražnje, a do koje dolazi uslijed ekonomskih uzroka vezanih uz troškove proizvodnje ili pak kao posljedica nepovoljnih klimatskih i prirodnih utjecaja na proizvodnju. Kako bi se spriječile i ublažile posljedice takvih događaja, Nacionalnom strategijom je predviđena mogućnost provedbe mjera kojima se nastoje predvidjeti krizne situacije i pripremiti se za postupanja u istim sa ciljem jačanja poslovnih sposobnosti i kapaciteta proizvođačkih organizacija te fleksibilnosti poslovanja u novonastalim okolnostima. Mjere podrazumijevaju financijsko podupiranje učinkovitog upravljanja količinama proizvoda plasiranim na tržište, promidžbu i komunikaciju o načinima postupanja u kriznim situacijama, razmjenu iskustava, investicijske mjere za obnovu proizvodnog fonda i pronalaženja novih neekonomskih tržišnih kanala i načina rješavanja proizvodnih viškova. Ovaj opći cilj obuhvaća i specifične ciljeve iz članka 33. stavka 1.f. i članka 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavka 1. točka c., x.i xi.

Očekuje se da će se korištenjem mjera za krizna stanja u dobrom dijelu pravovremeno i učinkovito rješavati problemi viškova pojedinih sezonskih proizvoda koji se uobičajeno pojavljuju, a što će omogućiti i potaknuti proaktivan angažman proizvođača i proizvođačkih organizacija u takvim situacijama te doprinijeti fleksibilnosti i održivosti poslovanja proizvođačkih organizacija.

U okviru ovog općeg cilja, u realizaciji odabranih specifičnih ciljeva prihvatljive su sljedeće mjere:

M1- Ulaganja kojima se upravljanje količinama plasiranim na tržište čini učinkovitijim,

M2- Ponovna sadnja voćnjaka ako je to potrebno nakon obveznog krčenja iz zdravstvenih/ ili fitosanitarnih razloga prema uputi nadležnog tijela države članice,

M3- Promidžba i komunikacija, uključujući djelovanja i aktivnosti s ciljem diversifikacije i konsolidacije na tržištima voća i povrća, u preventivne svrhe ili tijekom kriznog razdoblja,

M4- Povlačenje s tržišta,

M5 - Osiguranje mentorstva drugim organizacijama proizvođača, udruženjima organizacija proizvođača, skupinama proizvođača ili pojedinačnim proizvođačima.

2.2.1. Unutarnja usklađenost Nacionalne strategije

Opći i specifični ciljevi Nacionalne strategije međusobno se nadopunjuju i tvore koherentnu opću strategiju. U kontekstu ove Nacionalne strategije, proizvođačke organizacije strukturiraju svoje operativne programe u području interesa između tržišne orijentiranosti, pozicioniranja i konkurentnosti, održive proizvodnje i učinkovitog upravljanja prirodnim resursima te ublažavanja posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena. Tako povezivanje ponuda, poboljšanje tržišne orijentacije i kvalitete, kao i povećanje učinkovitosti doprinose poboljšanju konkurentnosti proizvođačkih organizacija i time posredno jačaju lojalnost proizvođača. Istovremeno, poboljšanje lojalnosti proizvođača stabiliziranjem proizvodnje i identificiranjem proizvođača s proizvođačkom organizacijom pomoći će poboljšanju konkurentnosti. Jačanje kompetencija i inovativnog kapaciteta ključno je za razvoj strategija i koncepata usmjerenih na budućnost što će pridonijeti održivom uspjehu organizacija proizvođača. Ispunjavanje društvenih zahtjeva također pruža polazne točke za proizvođačke organizacije za strateško profiliranje i jačanje njihove konkurentske pozicije.

2.2.2. Komplementarnost i usklađenost sa drugim instrumentima

Kao što je opisano u odjeljku 2.2., potpora je usmjerena na proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća u okviru prvog stupa zajedničke poljoprivredne politike i odnosi na poboljšanje tržišne orijentacije, pozicioniranja i konkurentnosti, održive proizvodnje i učinkovitog upravljanja resursima te ublažavanja posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena. U okviru Uredbe Komisije (EU) br. 702/2014 od 25. lipnja 2014. o proglašenju određenih kategorija potpora u sektoru poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. UFEU (SL L 193, 1.7.2014.) te Uredbe (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1698/2005 (SL L 347, 20.12.2013.), financiraju se mjere koje mogu imati dodirnih točaka s aktivnostima koje se dozvoljene za financije kroz operativne programe proizvođačkih organizacija koje su u skladu s ovom Nacionalnom strategijom.

U slučaju da su proizvođačke organizacije ostvarile potporu iz prethodno spomenutih Uredbi iz ovog poglavlja, za iste aktivnosti u svojim operativnim programima ne mogu ostvariti potporu u okviru ove Nacionalne strategije.

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju vodi registar korisnika mjera ruralnog razvoja te će u skladu s time voditi računa da ne dođe do dvostrukog financiranja.

2.2.3. Sažeti prikaz ključnih područja, općih i specifičnih ciljeva i mjera

Tablica 4. Matrica Nacionalne strategije (Sažeti prikaz ključnih područja, općih i specifičnih ciljeva, mjera)

KLJUČNA PODRUČJA	OPĆI CILJEVI	SPECIFIČNI CILJEVI (čl. 33. st.1. i čl. 152. st.1.c.)	MJERE	OBVEZNE OKOLIŠNE AKTIVNOSTI
KLJUČNO PODRUČJE 1 (Kp1)	<p style="text-align: center;">OPĆI CILJ 1</p> <p style="text-align: center;">Planiranje proizvodnje, uključujući predviđanje i praćenje proizvodnje i potrošnje</p>	1. planiranje proizvodnje, uključujući predviđanje i praćenje proizvodnje i potrošnje;	M1 Ulaganja	Okolišne aktivnosti iz
		2. osiguravanje da se proizvodnja planira i prilagođava potražnji, osobito što se tiče kvalitete i kvantitete;	M2 Istraživanja i eksperimentalna proizvodnja	
		3. koncentriranje ponude i plasiranje na tržište proizvoda vlastitih članova, uključujući one putem izravnog marketinga;	M3 Trening i/ili razmjena najboljih praksi	
		4. optimiziranje troškova proizvodnje i povrata ulaganja u skladu s okolišnim standardima i standardima dobrobiti životinja i stabiliziranje proizvođačkih cijena.	M4 Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	
			M1 Ulaganja	

Tržišna orijentiranost, pozicioniranje i konkurentnost	OPĆI CILJ 2 Poboljšanje kvalitete proizvoda, u svježem ili prerađenom obliku	1. poboljšanje kvalitete proizvoda, u svježem ili prerađenom obliku;	M2 Istraživanja i eksperimentalna proizvodnja	članka 33. stavak 5. Uredbe (EU) br. 1308/2013 Nacionalni okvir za zaštitu okoliša Točke 1., 2. i 3. Poglavlje I. Prilog II. i
		2. provođenje istraživanja i razvoj inicijativa o održivim proizvodnim metodama, inovativnim praksama, gospodarskoj konkurentnosti i kretanjima na tržištu;	M3 Sustavi kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) te mjere za unaprjeđenje kakvoće proizvoda	
		3. promicanje i pružanje tehničke pomoći za korištenje okolišno prihvatljivih uzgojnih praksi i proizvodnih tehnika te praksi i tehnika koje poštuju dobrobit životinja;	M4 Trening i/ili razmjena najboljih praksi	
			M5 Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	
	OPĆI CILJ 3 Podizanje komercijalne vrijednosti proizvoda	1. Podizanje komercijalne vrijednosti proizvoda;	M1 Ulaganja	
		2. promidžbu proizvoda, u svježem ili prerađenom obliku	M2 Sustavi kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) te mjere za unaprjeđenje kakvoće proizvoda	
		3. razvoj inicijativa u području promidžbe i stavljanja na tržište	M3 Trening i/ili razmjena najboljih praksi	
			M4 Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	
			M5 Promidžba i komunikacija	

		<p>4. osiguravanje da se proizvodnja planira i prilagođava potražnji, osobito što se tiče kvalitete i kvantitete</p> <p>5. promicanje i pružanje tehničke pomoći za korištenje proizvodnih standarda, poboljšanje kvalitete proizvoda i razvoj proizvoda sa zaštićenom oznakom izvornosti ili zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla ili obuhvaćenih nacionalnom oznakom kvalitete</p>		<p>Točke 1., 2., 5. i 7. Poglavlje II Prilog II</p>
<p>KLJUČNO PODRUČJE 2 (Kp2)</p> <p>Održiva proizvodnja i učinkovito upravljanje prirodnim resursima</p>	<p>OPĆI CILJ 1</p> <p>Okolišne mjere, osobito one vezane uz vodu, i metode proizvodnje koje poštuju okoliš, uključujući organski uzgoj</p>	<p>1. okolišne mjere, osobito one vezane uz vodu, i metode proizvodnje koje poštuju okoliš, uključujući organski uzgoj;</p> <p>2. promicanje i pružanje tehničke pomoći za korištenje okolišno prihvatljivih uzgojnih praksi i proizvodnih tehnika te praksi i tehnika koje poštuju dobrobit životinja;</p> <p>3. upravljanje nusproizvodima, a osobito otpadom, kako bi se zaštitila kvaliteta vode, tla i</p>	<p>M1 Ulaganja - točke 3., 4. i 6. Poglavlje II. Prilog II. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša</p> <p>M2 Istraživanje i eksperimentalna proizvodnja</p> <p>M3 Trening i razmjena najboljih praksi</p>	

		okoliša i sačuvala ili potaknula bioraznolikost; 4. doprinos održivom korištenju prirodnih resursa i ublažavanju klimatskih promjena;	M4 Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	
<p style="text-align: center;">KLJUČNO PODRUČJE 3 (Kp3)</p> <p style="text-align: center;">Ublažavanje posljedica nepovoljnih tržišnih uvjeta i posljedica klimatskih promjena</p>	<p style="text-align: center;">OPĆI CILJ 1</p> <p style="text-align: center;">Sprečavanje kriznih situacija i upravljanje njima, uključujući osiguravanje mentorstva drugim organizacijama proizvođača, udruženjima organizacija proizvođača, skupinama proizvođača ili pojedinačnim proizvođačima</p>	<p>1. sprečavanje kriznih situacija i upravljanje njima, uključujući osiguravanje mentorstva drugim organizacijama proizvođača, udruženjima organizacija proizvođača, skupinama proizvođača ili pojedinačnim proizvođačima.</p> <p>2. upravljanje uzajamnim fondovima u okviru operativnih programa u sektoru voća i povrća iz članka 33. stavka 3. točke (d) ove Uredbe i u okviru članka 36. Uredbe (EU) br. 1305/2013;</p>	M1 Ulaganja kojima se upravljanje količinama plasiranima na tržište čini učinkovitijim	
			M2 Ponovna sadnja voćnjaka ako je to potrebno nakon obveznog krčenja iz zdravstvenih/ ili fitosanitarnih razloga prema uputi nadležnog tijela države članice	
			M3 Promidžba i komunikacija, uključujući djelovanja i aktivnosti s ciljem diversifikacije i konsolidacije na tržištima voća i povrća, u preventivne svrhe ili tijekom kriznog razdoblja	
			M4 Povlačenje s tržišta	

		3. pružanje nužne tehničke pomoći za korištenje terminskih tržišta i sustava osiguranja.	M5 Osiguranje mentorstva drugim organizacijama proizvođača, udruženjima organizacija proizvođača, skupinama proizvođača ili pojedinačnim proizvođačima	
--	--	--	--	--

3. CILJEVI OPERATIVNOG PROGRAMA I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI

3.1. Zahtjevi za sve ili za nekoliko određenih aktivnosti

Na osnovu Nacionalne strategije priznate proizvođačke organizacije izrađuju svoje operativne programe u skladu s člankom 4. Uredbe (EU) br. 892/2017. Za potporu su prihvatljive samo mjere iz točke 2.2. Nacionalne strategije koje doprinose ostvarenju pojedinih ciljeva. U svojim operativnim programima proizvođačke organizacije utvrđuju kako će odabrane mjere i aktivnosti na temelju podataka početnog stanja, doprinijeti ostvarenju predviđenih ciljeva. Proizvođačka organizacija utvrđuje koja je gospodarska korist te planira financiranje svog operativnog programa.

Kako bi se osigurala ujednačenost operativnog programa sljedeći zahtjevi trebaju se uzeti u obzir:

- svi operativni programi moraju sadržavati najmanje dva specifična cilja iz tablice 4. Matrica Nacionalne strategije (Sažeti prikaz ključnih područja, općih i specifičnih ciljeva i mjera), na način kojim se ispunjava uvjet iz članka 33. stavka 1. Uredbe (EU) br. 1308/2013 da svi operativni programi moraju sadržavati najmanje dva cilja iz članka 152. stavka 1. točke (c) ili najmanje dva cilja iz članka 33. stavka 1. točke (a) do (f),
- svi operativni programi moraju sadržavati najmanje dvije aktivnosti vezane uz okolišne mjere kako je propisano člankom 33. stavkom 5. Uredbe (EU) br. 1308/2013,
- za ostvarenje jednog specifičnog cilja potrebno je odabrati najmanje dvije mjere,
- mjere se ostvaruju provedbom aktivnosti u skladu s Nepotpunim popisom aktivnosti i izdataka koji su prihvatljivi za potporu u okviru operativnih programa iz članka 31. stavka 1. Priloga III. Uredbe (EU) br. 891/2017 i Popisom aktivnosti i izdataka koji nisu prihvatljivi za potporu u okviru operativnih programa iz članka 31. stavka 1. Priloga II. Uredbe (EU) br. 891/2017,
- aktivnosti vezane uz sprječavanje kriza i upravljanje kriznim situacijama ne smiju iznositi više od 1/3 rashoda operativnog programa,
- niti jedna pojedinačna mjera ne može činiti više od 50% izdataka operativnog fonda u odnosu na ukupno trajanje operativnog programa.

U skladu s člankom 31. stavkom 2. Uredbe (EU) br. 891/2017 propisano je da su troškovi u okviru operativnih programa koji su prihvatljivi za dobivanje potpore ograničeni na stvarno nastale troškove.

Međutim, Republika Hrvatska zadržava pravo određivanja standardnih paušalnih stopa ili veličine jediničnih troškova u skladu s člankom 31. Uredbe (EU) br. 891/2017.

U skladu s člankom 30. Uredbe (EU) br. 891/2017., provjere i kontrole svih aktivnosti uključenih u Nacionalnu strategiju i Nacionalni okvir za zaštitu okoliša te zaštitne mjere kojima se osigurava da odabrane aktivnosti nisu financirane iz drugih izvora obavlja Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Dugotrajna materijalna imovina može se stjecati kupnjom, leasingom, najmom ili zakupom.

3.2. Specifične informacije za vrste aktivnosti

3.2.1. Stjecanje dugotrajne materijalne imovine

KP1C1M1 – tumačenje kodova: (KP1C1M1) ključno područje 1, cilj 1, mjera 1

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- izgradnje, rekonstrukcije i opremanja staklenika i plastenika,
- podizanje novih nasada,
- izgradnje i rekonstrukcije sustava za navodnjavanje u skladu s točkom 3. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša,
- ulaganja u dionice ili kapital trgovačkih društava.

KP1C1M2

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- inovacije u nove proizvode te nove metoda uzgoja,
- ulaganja u rasadnike u svrhu proizvodnje novih sorti i kultivara.

KP1C2M1

Za potporu su prihvatljive aktivnosti ulaganja

- u sustave zaštite (protiv tuče, kiše, mraza),
- u sustave za navodnjavanje (radnja istovjetna aktivnosti iz točke 3.1. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša,
- u izgradnju skladišnih - rashladnih kapaciteta,
- u poboljšanje postojećih skladišnih tehnologija (CA, ULO),
- u nabavu uređaja predviđenih za čišćenje i održavanja prostora gdje se skladišti voće i povrće.

KP1C3M1

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- ulaganja u opremu za berbu, sortiranje i pakiranje, pranje, označavanje,
- ulaganja za infrastrukturu, pristupne ceste i puteve unutar postrojenja,
- objekti za prodaju,
- ulaganja u opremu za sušenje, pakiranje, zamrzavanje.

KP2C1M1

Aktivnosti prihvatljive u okviru ove mjere navedene su točkama 3., 4. i 6. Poglavlja II. Priloga II. Nacionalnog okvira za zaštitu okoliša.

KP3C1M1

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- najma skladišnih prostora,
- najam prijevoznih sredstava u svrhu prijevoza proizvoda.

KP3C1M2

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- sadnice voćaka,

i sva ostala ulaganja i troškovi iz Priloga III. Nepotpuni popis aktivnosti i izdataka koji su prihvatljivi za potporu u okviru operativnih programa Uredbe (EU) br. 891/2017.

Dugotrajna materijalna imovina može se stjecati kupnjom, leasingom, najmom i zakupom ovisno o vrsti aktivnosti.

Uvjeti prihvatljivosti za potporu propisani su u članku 31. Uredbe (EU) br. 891/2017.

3.2.2. Druge mjere (nematerijalne)

KP1C1M1

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- računalni softver i ostalo,

KP1C1M2

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- istraživanja tržišta i tržišnih trendova,

KP1C1M3

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- studijska putovanja,
- stručna usavršavanja,
- sudjelovanja na konferencijama, seminarima i radionicama.

KP1C1M4

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- korištenja stručnih savjeta u svrhu usvajanja i primjene dobrih poljoprivrednih praksi.

KP1C2M2

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- primijenjenih istraživanja u svrhu poboljšanja svojstava kvalitete proizvoda.

KP1C2M3

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- sudjelovanja u programima kvalitete u skladu s nacionalnim i EU zakonodavstvom.

KP1C2M4

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- studijska putovanja,
- stručna usavršavanja,
- sudjelovanja na konferencijama, seminarima i radionicama.

KP1C2M5

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- korištenje stručnih savjeta u svrhu usvajanja i primjene dobrih poljoprivrednih praksi.

KP1C3M1

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- računalni softver i ostalo.

KP1C3M2

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- sudjelovanje u programima kvalitete u skladu s nacionalnim i EU zakonodavstvom.

KP1C3M3

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- studijska putovanja,
- stručna usavršavanja,

- sudjelovanja na konferencijama, seminarima i radionicama.

KP1C3M4

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- korištenje stručnih savjeta u svrhu usvajanja i primjene dobrih poljoprivrednih praksi

KP1C3M5

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- sudjelovanje na sajmovima i izložbama,
- izrada promotivnih materijala, web stranica,
- zakup oglasnog prostora i oglašavanje u medijima,
- promotivne kampanje i organizacije namjenskih promotivnih događanja,
- radionice i seminari

KP2C1M2

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- primijenjena istraživanja u svrhu očuvanja okoliša

KP2C1M3

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- studijska putovanja,
- stručna usavršavanja,
- sudjelovanja na konferencijama, seminarima i radionicama.

KP2C1M4

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- korištenje stručnih savjeta u svrhu usvajanja i primjene dobrih poljoprivrednih praksi

KP3C1M3

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- izrada promotivnih materijala,
- zakup oglasnog prostora i oglašavanje u medijima,
- promotivne kampanje i organizacije namjenskih promotivnih događanja.

KP3C1M4

- prihvatljivost aktivnosti unutar ove mjere propisana je člancima od 15. do 17. Uredbe (EU) br. 892/2017.

KP3C1M5

- prihvatljivost aktivnosti unutar ove mjere propisana je u Prilogu III. točkom 12. Uredbe (EU) br. 891/2017.

KP3C1M6

Za potporu su prihvatljive aktivnosti poput:

- razmjena praksi i iskustava,
- promocija osnivanja novih proizvođačkih organizacija, spajanje postojećih te učlanjivanje novih članova,
- umrežavanje pružatelja i korisnika mentorstva.

Sva ostala ulaganja i troškovi iz Priloga III. Nepotpuni popis aktivnosti i izdataka koji su prihvatljivi za potporu u okviru operativnih programa Uredbe (EU) br. 891/2017.

Uvjeti prihvatljivosti za potporu propisani su u članku 31. Uredbe (EU) br. 891/2017.

U skladu s člankom 33. stavkom 5. Uredbe (EU) br. 1308/2013 proizvođačka organizacija je uz odabir minimalno dva specifična cilja u svrhu odobrenja operativnog programa dužna odabrati i provoditi:

- najmanje dvije okolišne aktivnosti ili
- najmanje 10% rashoda bude namijenjeno okolišnim aktivnostima

Navedene okolišne aktivnosti nalaze se u Nacionalnom okviru za zaštitu okoliša u Prilogu II. Poglavlje I. točke 1., 2, 3 i Prilogu II. Poglavlju II. Točke 1., 2., 5., i 7.

4. NADLEŽNA I ODGOVORNA TIJELA

Ministarstvo poljoprivrede je tijelo odgovorno za:

- upravljanje, praćenje i ocjenjivanje Nacionalne strategije;
- obavještanje Europske komisije o proizvođačkim organizacijama;
- dostavljanje podataka Europskoj komisiji u skladu s člankom 77. Uredbe (EU) br. 891/2017;
- organizaciju provedbe naknadne kontrole velikih korisnika potpora mjera organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda u skladu s Uredbom (EU) br. 1306/2013 o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike i o stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 352/78, (EZ) br. 165/94, (EZ) br. 2799/98, (EZ) br. 814/2000, (EZ) br. 1290/2005 i (EZ) 485/2008 (SL L 347, 20.12.2013.) kako je

posljednji puta izmijenjena Uredbom (EU) br. 2017/2393 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2017. o izmjeni uredaba (EU) br. 1305/2013 o potpori ruralnom razvoju iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), Uredba (EU) br. 1306/2013 o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike, (EU) br. 1307/2013 o utvrđivanju pravila za izravna plaćanja poljoprivrednicima u programima potpore u okviru zajedničke poljoprivredne politike (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i (EU) br. 652/2014 o utvrđivanju odredaba za upravljanje rashodima koji se odnose na prehrambeni lanac, zdravlje i dobrobit životinja te na biljno zdravstvo i biljni reproduktivni materijal (SL L 350, 29.12.2017.) (**dalje u tekstu: Uredba (EU) br. 1306/2013**);

- obavještanje Europske komisije u skladu s obvezama obavještanja iz Uredbe (EU) br. 1308/2013 i njezinih provedbenih propisa.

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju obavlja sljedeće poslove:

- zaprima, kontrolira i obrađuje zahtjeve za potporu proizvođačkih organizacija,
- isplaćuje potpore za provedbu mjera u okviru operativnih programa,
- provodi administrativnu kontrolu i kontrolu na terenu.

5. SUSTAV PRAĆENJA, OCJENJIVANJA I IZVJEŠTAVANJA

Operativni programi i Nacionalna strategija podliježu praćenju, vrednovanju i ocjenjivanju kako bi se utvrdio napredak u postizanju specifičnih i općih ciljeva utvrđenih u operativnim programima, kao i njihova učinkovitost i efektivnost.

Napredak, učinkovitost i efektivnost provedenih operativnih programa procjenjuju se na temelju zajedničkih pokazatelja učinkovitosti iz Priloga II. Uredbe (EU) br. 892/2017:

- osnovni pokazatelji (polazno stanje)
- pokazatelji ulaganja
- pokazatelji ostvarenja
- pokazatelji rezultata i
- pokazatelji učinka.

Ministarstvo prati provedbu operativnih programa temeljem izvršenih aktivnosti/mjera te na taj način provjerava kvalitetu njegove provedbe te utvrđuje potrebu za izmjenama operativnih programa.

5.1. Vrednovanje i ocjenjivanje operativnih programa

Ministarstvo razmatra i odobrava operativne programe priznatih proizvođačkih organizacija koje ispunjavaju kriterije pod uvjetom da su proizvođačke organizacije dostavile izvještaj s osnovnim pokazateljima koji su potrebni za analizu stanja na početku razdoblja planiranja

operativnog programa, ciljevima operativnog programa i pokazateljima uspješnosti za svaku aktivnost.

Proizvođačka organizacija prikuplja, bilježi i pohranjuje podatke kako bi sastavila pokazatelje za praćenje i ocjenu operativnih programa te osigurava mjerenje ostvarenih rezultata i o tome obavještava Ministarstvo u svom godišnjem izvješću o provedbi operativnog programa.

Godišnja izvješća odnose se na operativni program proveden tijekom prethodne godine i ostvarene rezultate, glavne izmjene operativnog programa i razlike između procijenjene potpore i potpore za koju je zahtjev podnesen te sažetak glavnih problema u provedbi operativnog programa i mjere poduzete za osiguranje kvalitete i učinkovitosti provedbe programa.

U ocjenu operativnog programa je uključena i kvalitativna ocjena rezultata i učinaka aktivnosti zaštite okoliša usmjerenih na sprečavanje erozije tla, smanjenje uporabe ili racionalnije korištenje sredstava za zaštitu bilja, zaštitu staništa i bioraznolikosti te očuvanje krajolika.

Rezultati ocjene operativnih programa će poslužiti za poboljšanje njihove kvalitete, utvrđivanje potreba za izmjenom operativnog programa i stjecanje spoznaja korisnih za poboljšanje budućih operativnih programa.

Izvješće o svakoj aktivnosti uključuje mjerenje postignutog napretka u odnosu na pokazatelje propisane za svaku aktivnost. Ukoliko zadani specifični i opći cilj nije ispunjen proizvođačka organizacija navodi okolnosti koje su odgovorne za neispunjavanje zadanih ciljeva.

Analizom godišnjih izvješća vrednovati će se cjelokupna uspješnost proizvođačke organizacije.

5.2. Praćenje i ocjenjivanje Nacionalne strategije

Ministarstvo prikuplja, bilježi i pohranjuje podatke koje u elektroničkom obliku dostavljaju proizvođačke organizacije i udruženja proizvođačkih organizacija o praćenju i ocjeni operativnih programa kako bi se na temelju zajedničkih pokazatelja učinkovitosti ocijenio napredak u postizanju specifičnih i općih ciljeva te učinkovitost i efektivnost tih ciljeva u operativnim programima.

Praćenje se provodi na način da se na temelju rezultata provjerava kvaliteta provedbe operativnih programa, prepoznaju potrebe za prilagodbom ili revizijom Nacionalne strategije kako bi se ostvarili utvrđeni ciljevi ili poboljšalo upravljanje njene provedbe, uključujući upravljanje financiranja operativnih programa.

Ocjena Nacionalne strategije provodi se na temelju rezultata praćenja i ocjene operativnih programa, koje dostavljaju proizvođačke organizacije kako bi se ocijenio napredak u ostvarenju ciljeva utvrđenih Nacionalnom strategijom.

Rezultati ocjene Nacionalne strategije koriste se za poboljšanje njene kvalitete i prepoznavanje potrebe za izmjenom iste, a dio su godišnjeg izvješća koje Ministarstvo dostavlja Europskoj komisiji.

U izvještaju se ispituje stupanj iskorištenosti financijskih sredstava, učinkovitost i efektivnost provedenih operativnih programa te se vrednuju učinci i djelotvornost tih programa, u odnosu na ciljeve, domete i mjere utvrđene Nacionalnom strategijom.

Tablica 5. Pokazatelji uspješnosti provedbe

Opći cilj	Indikatori općih ciljeva	Početno stanje / Σ	Mjere	Indikatori mjera		
				Povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava / članova	Povećanje vrijednosti ulaganja	Broj poduzetih radnji / aktivnosti unutar mjere
Planiranje proizvodnje, uključujući predviđanje i praćenje proizvodnje i potrošnje (obuhvaća i specifične ciljeve članka iz 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavak 1. točka c. i., ii. i iii.)	Povećanje površina koje se koriste u proizvodnji (ha)	732 ha	Ulaganja	x	x	
			Istraživanje i eksperimentalna proizvodnja	x		x
			Trening i/ili razmjena najboljih praksi	x		x
			Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	x		x
Poboljšanje kvalitete proizvoda, u svježem ili	Povećanje obujma (količine) proizvodnje (t)		Ulaganja	x	x	
			Istraživanja eksperimentalna proizvodnja	x		x

prerađenom obliku (obuhvaća specifične ciljeve iz članka 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavak 1. točka c. iv. i v.)	Povećanje vrijednosti utržene proizvodnje (HRK)	7.000 t 22.5 milijuna HRK	Sustavi kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) te mjere za unaprjeđenje kakvoće proizvoda	x		
			Trening i/ili razmjena najboljih praksi	x		x
			Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	x		x
			Ulaganja	x	x	
			Sustavi kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (na EU i nacionalnoj razini) te mjere za unaprjeđenje kakvoće proizvoda	x		
			Trening i/ili razmjena najboljih praksi	x		x
			Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	x		x
Podizanje komercijalne vrijednosti proizvoda (obuhvaća specifične ciljeve članka iz 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavak 1. točka c. vi)						

			Promidžba i komunikacija	x		x
Okolišne mjere, osobito one vezane uz vodu, i metode proizvodnje koje poštuju okoliš, uključujući organski uzgoj (obuhvaća i ciljeve članka iz 152. Uredbe (EU) br. 1308/2013 stavak 1. točka c. v., vii. i viii.)			Ulaganja	x	x	
			Istraživanje i eksperimentalna proizvodnja	x		x
			Izobrazba i razmjena najboljih praksi	x		x
			Savjetodavne usluge i tehnička pomoć	x		x

6. UVJETI ZA PRIMJENU NACIONALNE FINANCIJSKE POMOĆI I PRORAČUN ZA PROVEDBU NACIONALNE STRATEGIJE

Na temelju objektivnih pokazatelja navedenih u točki 2. Nacionalne strategije (Analiza stanja u pogledu snaga, slabosti i potencijala za razvoj), a za potrebe provedbe članka 52. stavka 4. Uredbe (EU) br. 891/2017, cjelokupni teritorij Republike Hrvatske smatra se jednom regijom.

Za potrebe provedbe članka 52. stavka 1. Uredbe (EU) br. 891/2017, napravljen je izračun vrijednosti voća i povrća koje je proizvedeno u Republici Hrvatskoj i koje na tržište stavljaju priznate proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća, u skladu s člankom 52. stavkom 2. podstavkom 1. predmetne Uredbe. Za izračun ukupne vrijednosti voća i povrća proizvedenog u Republici Hrvatskoj korištena je metodologija utvrđena u Prilogu I. Uredbe (EZ) br. 138/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. prosinca 2003. o ekonomskim računima u poljoprivredi na području Zajednice (SL L 33, 5.2.2004). U skladu s odredbama članka 35. Uredbe (EU) br. 1308/2013, a na temelju gore navedenog, utvrđeno je da je stupanj organizacije proizvođača u sektoru voća i povrća tijekom tri uzastopne godine koje prethode provedbi operativnog programa (Nacionalna strategija) ispod prosjeka Unije.

Za provedbu Nacionalne strategije osigurana su financijska sredstva u Državnom proračunu Republike Hrvatske unutar financijskog plana Ministarstva poljoprivrede na poziciji A821058.

Indikativni izračun financijskih sredstava potrebnih za provedbu operativnih programa u razdoblju od 2021. do 2023. godine napravljen je na temelju dostupnih podataka o vrijednosti utržene proizvodnje priznatih proizvođačkih organizacija u 2019. godini i projekcije izdvajanja 5% vrijednosti utržene proizvodnje u operativni fond.

Tablica 6. Indikativni izračun financijski sredstava potrebnih za provedbu operativnih programa u razdoblju od 2021. do 2023. godine

NACIONALNA STRATEGIJA ZA ODRŽIVE OPERATIVNE PROGRAME PROIZVOĐAČKIH ORGANIZACIJA			
	2021.	2022.	2023.
vrijednost utržene proizvodnje (4 proizvođačke organizacije)	22.500.000,00kn	23.625.000,00kn	24.806.250,00kn
doprinos proizvođačkih organizacija* (50 %)	1.125.000,00kn	1.181.250,00kn	1.240.312,50kn
financijska pomoć Europske unije** (50 % ne više od 4,1% odnosno 4.6% u slučaju odabira mjere za sprječavanja kriza i upravljanja krizama)	922.500,00kn** 1.035.000,00kn**	968.625,00kn 1.086.750,00kn	1.017.056,25kn 1.141.087,50kn
nacionalna financijska pomoć***	900.000, 00kn	945.000,00kn	992.250,00 kn
operativni fond****	2.947.500,00kn 3.060.000,00kn	3.094.875,00kn 3.213.000,00kn	3.249.618,75kn 3.373.650,00kn
<p>*doprinos operativnom fondu - doprinos proizvođačkih organizacija operativnom fondu u 2020. godini; izračunat kao 5 % od vrijednosti utržene proizvodnje proizvođačkih organizacija</p> <p>**financijska pomoć Europske unije - ograničena je na 4,1 % od vrijednosti utržene proizvodnje proizvođačkih organizacija u skladu s člankom 34. Uredbe (EU) br. 1308/2013</p> <p>***nacionalna financijska pomoć - 80 % financijskih doprinosa proizvođačke organizacije dodano operativnom fondu u skladu s člankom 35. Uredbe (EU) br. 1308/2013</p> <p>****operativni fond - doprinos proizvođačkih organizacija + financijska pomoć Europske unije + nacionalna financijska pomoć</p> <p>Napomena: Na zahtjev organizacije proizvođača financijska pomoć Unije može se povećati na 60 % za operativni program ili dio operativnog programa ako taj program zadovoljava barem jedan od uvjeta navedenih u članku 34. stavku 3. Uredbe (EU) br. 1308/2013 ili na 100% u slučajevima navedenim u članku 34. stavku 4. Uredbe (EU) br. 1308/2013</p>			

